

ZADRUGAR

G L A S I L O
N A B A V L J A L N E
Z A D R U G E
U S L U Ž B E N C E V
D R Ž A V N I H
Ž E L E Z N I C

V

L J U B L J A N I
L E T O • X V I I

11

V S E B I N A

20 LET NAŠE ZADRUGE / HAMBURSKA ŠOLA / NAŠE OGNJIŠČE:
DOM IN DRUŽINA — IZ KUHNJE / ZDRAVSTVO: O CEP-
LJENJU PROTI KOZAM / RAZGLEDI: MESTA IN TRGI V LJUB-
LJANSKI POKRAJINI / LEPOSLOVJE: NOVA OBLEKA — BA-
LADA / ZADRUŽNI VESTNIK: IZ UPRAVE — ZADRUŽNE VESTI
— GOSPODARSKI IN TRŽNI PREGLED.

Trgovine zaprte

Letna inventura

Po predpisih zakona in pravil mora izvesti zadruga koncem leta popis vsega blaga. Ta popis bo letos dne 29., 30. in 31. decembra.

Zaradi te inventure bo zaprta

manufakturna trgovina v Ljubljani dne 29., 30. in 31. decembra ves dan, špecerijske trgovine v Ljubljani pa dne 30. decembra popoldne, 31. pa ves dan.

Vljudno prosimo vse člane, da upoštevajo to objavo in navedene dneve ne pridejo kupovat, ker bodo trgovine zaprte.

Med

prvovrstne kakovosti dobite po dnevnih cenah v Čebelarski zadrugi usl. drž. železnic v Ljubljani,
MASARYKOVA 17/III.

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

Št. 11

Ljubljana, 25. novembra 1941 — XX.

Leto XVII

20 let naše zadruga

Dne 27. novembra t. l. bo minulo 20 let od ustanovitve Nabavljalne zadruga uslužbencev drž. železnic v Ljubljani. Na to pomembno obletnico naše ustanove smo na kratko opozorili že zadnjič. Vendar se nam zdi potrebno, da k temu jubileju spregovorimo le nekoliko več. Ne bomo poveličevali ne zavednosti in vztrajnosti naših zadrugarjev-članov ne dela in naporov upravnih odborov, ki so zadruga v teh 20 letih vodili; vsem in vsakomur gre priznanje po zaslugah, ki jih ima na ustanovitvi, razvoju in uspešnem delovanju naše zadruga. Zabeležiti hočemo samo najvažnejše podatke, ki jih bo potreboval kasnejši pisec njene zgodovine. To smo dolžni storiti ne glede na sedanje izredne prilike.

Naša zadruga je bila ustanovljena na ustanovnem občnem zboru, ki se je vršil dne 27. novembra 1921. l. v Mestnem domu v Ljubljani. Občnega zbora se je udeležilo preko 1400 železničarjev, toda večina je k ustanovitvi zadruga zavzela negativno stališče in je predčasno zapustila dvorano. Le 25 neustrašenih mož je vztrajalo; le ti so nadaljevali z delom in zadruga ustanovili.

Dne 5. decembra je bila nova zadruga vpisana v združni register kot Nabavljalna zadruga uslužbencev in upokojencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Sloveniji s sedežem v Ljubljani.

Prvi odbor se je sestavil sledeče: Vrišer Matija, predsednik; Kobale Kajetan, podpredsednik; Zadel Jakob, Orel Ivan, Čerček Srečko, Kahne Franc, Podbevšek Ferdo, Kyovsky Josip in Lukanc Maks, odborniki.

Vodstvo zadruga se je moralo v prvih časih boriti ne samo z nezumevanjem članstva in deloma tudi žel. uprave in ostalih odločujočih činiteljev, nego tudi z drugimi težkočami: manjkala so denarna sredstva, ni bilo primernih poslovnih lokalov, nedostajalo je izvežbanih voditeljev in uslužbencev. Razvoj zadruga je ovirala v prvih povojnih letih še obstoječa „Gospodarska poslovalnica“ Južne ozioroma kasneje državne železnice, ki ni bila zadruga, nego nekaka uradna žel. oprovizacija. Po dolgotrajnih predlogih, razgovorih in pogajanjih med vodstvom zadruga in žel. upravo je bila po odloku

ministrstva za promet iz l. 1927. „Gospodarska poslovalnica“ likvidirana, iz njenega premoženja se je stvoril fond za zgradbo železničarskih stanovanjskih hiš, njeno članstvo pa je v ogromni večini pristopilo v železničarsko nabavljalo zadrugo.

Tako je dobila naša zadruga končno možnost uspešnega udeleževanja na celem področju ljubljanske žel. direkcije. Opomogla si je gospodarsko, ker je od bivše „Gospodarske poslovalnice“ prevzela takoj skoro 5000 članov in njene poslovne lokale. Do l. 1927. je zadruga poslovala v stari baraki na Gorenjskem kolodvoru, navedenega leta pa je bila zgrajena lastna prodajalna v Šiški, naslednje leto je zadruga pridobila v najem prodajalno „Gospodarske poslovalnice“ na Masarykovi cesti v Ljubljani in njene prodajalnice v Mariboru. Pereče vprašanje lastnih lokalov je bilo, vsaj za Ljubljano, rešeno. Ker je članstvo stalno naraščalo, so bile potrebne tako v Šiški, kakor na Masarykovi cesti adaptacije in dozidave. L. 1938. so se predelali in razširili trgovinski lokali v Šiški, l. 1939. pa se je na Masarykovi cesti dozidal nov galanterijski in obenem razširil manufaktorni oddelek. Istega leta je zadruga dokončno prišla v posest vseh objektov in zemljišča na Masarykovi cesti. Odkupna cena je znašala Din 2,870.000.

L. 1936. je bila otvorjena na Jesenicah prodajalna tamkajšnje zadrugine poslovalnice, l. 1940. pa dograjena nova zadružna stavba za prodajalno v Mariboru.

Naša zadruga se ni omejila samo na ožje področje nabavljanja in razdeljevanje živil in življenjskih potrebščin svojim članom, nego jim je skušala tudi sicer nuditi gospodarsko in socialno pomoč. Leta 1927. je že razmotrivala vprašanje, kako preskrbeti ljubljanskim članom dobro mleko, Priprave, ki so se v tem pogledu vršile, so imele za posledico izdaten padec cen mleku v ljubljanski okolici. L. 1931. je bilo to vprašanje končno rešeno. Zadruga je sklenila z Osrednjimi mlekarnami pogodbo za cenejšo dobavo mleka. Še isto leto je bila sklenjena nova pogodba z mlekarno v Moravčah. Ko je bilo tej mlekarni po izbruhu vojne onemogočeno nadaljnje pošiljanje mleka v Ljubljano, si je zadruga zasigurala dobavo mleka iz mlekarne na Vrhniki.

Dne 1. februarja 1950. je zadruga v prostorih Ljubljanskega dvora otvorila železničarsko menzo, ki še danes solidno posluje in se sama vzdržuje.

L. 1932. je zadruga odprla za svoje člane v Šiški, kakor tudi v prostorih na Masarykovi cesti okrepčevalnico, ki se je po vselitvi v prostore bivše čuvajnice ob poslopju centrale razširila v gostilno.

L. 1931. je zadruga pričela s prirejevanjem gospodinjskih tečajev za žene in hčerke železničarjev, svojemu manufakturnemu oddelku

pa kasneje priključila šivalnico, ki izdeluje perilo za potrebe lastne prodajalne, pa tudi perilo po meri za posamezne člane.

Enega izmed najlepših spomenikov združnega dela in socialne zavesti so si postavili železničarji s pomočjo svoje zadruga z zgradbo Mladinskega doma v Gozdu - Martuljku. L. 1954. je zadruga tamkaj kupila parcelo, dom je bil dograjen l. 1937. in 1. julija istega leta slovesno otvorjen. Namenjen je bil za okrevanje železničarske mladine in je temu namenu služil do aprila l. 1941.

Mimo podpore, ki so je bile s strani naše zadruga deležne vse kulturno-prosvetne ustanove naših železničarjev, zadruga od l. 1924. redno izdaja svoje lastno glasilo mesečnik „Zadrugarja“. List je namenjen širjenju združnega duha, prinaša pa tudi poučne prispevke s področja vzgojstva, gospodinjstva, malega gospodarstva, zdravstva itd. kakor tudi leposlovje. Mnogi zadrugarji premalo cenijo svoje združno glasilo ne vedoč, da je mnogo pripomoglo, da je naša zadruga poznana tudi širšim krogom in da je vzbudilo zanimanje za združna vprašanja tudi izven železničarskih vrst.

Rast naše zadruga v prvih 20 tih letih naj prikaže naslednja tabela:

Leto	Število članov	Deležev din	Rez. fond din	Povračila din	Izplačane posmrtnine din	Podpore članom din	Prodano blago din
1921	—	—	—	—	—	—	—
1922	541	141.953	—	44.944	—	—	2.771.648
1923	1.000	249.347	44.199	112.607	—	7.514	6.647.400
1924	1.159	326.598	139.779	246.788	3.000	1.743	9.283.276
1925	1.357	370.539	273.698	495.111	2.500	600	10.802.848
1926	1.648	465.442	503.069	587.613	19.600	1.779	12.038.862
1927	1.827	531.798	819.058	575.285	15.000	8.179	13.537.429
1928	4.780	1.010.425	948.250	1.233.962	24.000	8.497	24.680.000
1929	6.175	1.710.136	1.657.514	2.089.524	51.000	17.513	44.133.514
1930	6.832	1.949.670	2.738.814	2.544.910	55.000	81.379	46.775.826
1931	7.430	2.130.111	4.048.714	2.371.102	114.500	117.126	49.050.117
1932	7.613	2.247.856	5.421.472	2.146.450	96.500	158.475	44.671.709
1933	7.710	2.283.849	6.681.092	1.865.649	95.500	136.951	48.402.066
1934	7.899	2.330.321	6.866.372	2.416.820	106.623	103.835	44.394.351
1935	7.722	2.342.089	6.872.786	2.557.029	126.339	90.693	45.047.560
1936	7.799	2.384.560	6.877.384	2.143.463	149.489	115.538	43.026.586
1937	7.896	2.381.598	6.903.982	2.471.994	159.477	113.190	45.322.369
1938	7.955	2.409.477	6.915.327	2.812.264	171.168	67.866	47.094.733
1939	7.990	2.465.660	7.125.813	2.768.007	183.636	33.857	46.273.686
1940	8.483	2.566.750	7.365.764	3.351.949	173.833	177.015	57.139.534
Sa	—	—	—	32.835.471	1.547.165	1.241.748	641.093.514

Ne glede na uspehe, ki jih je imela zadruga kot regulator cen na svobodnem trgu, je torej članom tekom svojega obstoja prihranila v obliki povračila Din 52,855.471—, izdala podpor za Din 1,241.748— in izplačala posmrtnin za Din 1,547.165—, skupno tedaj Din 55,624.584. Povprečno je torej v teh 20. letih vsak član prejel od svoje zadruge ca Din 7000—, katerih znesek se pri upoštevanju nižjih cen najmanj podvoji.

Železničarji! Imejmo vero tudi v bodočnost svoje ustanove, bomo ji zvesti in zavedni člani in skrbimo, da bo lahko v vseh okoliščinah vršila svojo nalogo. Bolj ko kedaj preje je danes potrebno, da ostanejo naše vrste čvrsto strnjene!

Hamburška šola

(K dvajsetletnici smrti prof. F. Staudingerja.)

Dne 12. novembra l. 1921. je umrl v Darmstadtu največji nemški zadružni teoretik prof. Franc Staudinger in najpomembnejši zastopnik takozv. „Hamburške smeri“ v zadružništvu.*

Preden preidemo k kratkemu orisu te šole in k nazorom prof. Staudingerja, naj navedemo nekaj bežnih podatkov o začetku in razvoju nemškega zadružništva do najnovejšega časa.

Postanek nemškega zadružništva ni bil vezan v toliki meri na delavsko gibanje, ki je dalo v prvi vrsti pobudo za zadružni pokret v drugih državah, zlasti v Angliji in Franciji. Ko so se v teh državah že snovale prve konsumne, pa tudi produktivne zadruge in zajele predvsem delavske sloje, delavsko vprašanje v Nemčiji še ni bilo tako pereče, ozir. je v enaki meri obstajalo vprašanje izboljšanja materialnega stanja rokodelskega in kmetijskega stanu. V Nemčiji se je delavski sloj začel gibati in iskati pomoči v strokovnih organizacijah in zadružništvu šele pozneje.

Prvi, ki se je v Nemčiji začel zavzemati za zadružništvo, je bil Viktor Aimée Huber (1800—1869). Potoval je mnogo po zapadnih državah, kjer se je seznanil z zadružništvom; njegovo šolanje v Švici pa je pod vplivom naukov človekoljuba Pestalozzija še posebno usmerjalo njegovo kasnejše stališče do socialnih problemov. Huber je videl v zadružništvu sredstvo, s katerim bi bilo mogoče odvrniti delavstvo od revolucionarnih idej. Poleg materialnega je v zadružništvu poudarjal tudi religiozni in moralni moment. Vendar je mislil, da delavci niso sposobni voditi sami zadružne or-

* Glej „Zadugarja“ štev. 10/41, str. 259.

ganizacije, zato je hotel pridobiti k sodelovanju takozv. „višje razrede“. Toda v svojem prizadevanju ni imel mnogo uspeha, njegove ideje so pa vendar močno vplivale na poznejše teoretične in praktične zadružne organizatorje v Nemčiji, zlasti na Schulzeja.

Pot modernemu nemškemu zadružništvu je utrl Herman Schulze-Delitzsch (1808—1885). Sprva se je bavil z ustanavljanjem dobrodelnih društev, ki pa so začela uspevati šele, ko je upeljal poslovne deleže, solidarno jamstvo in samoupravo, torej prava zadružna načela. L. 1850. je izdal osnove svojega novega sistema, ki naj bi imel namen „izboljšati položaj revnih, zlasti delovnih slojev“. L. 1853. je izšla njegova knjiga „Assoziationsbuch für deutsche Handwerker und Arbeiter“, l. 1858. pa knjiga „Die arbeitenden Klassen und das Assoziationswesen in Deutschland“, v kateri izjavlja, da je treba ne samo rokodelcem, temveč vsem malim ljudem iskati pomoči in socialne bede v zadružnem gospodarstvu. Na podlagi njegovega načrta je bil l. 1867. od pruskega parlamenta sprejet prvi zadružni zakon.

Schulze je posvetil svojo pozornost predvsem kreditnemu zadružništvu. Prva kreditna zadruga, ki sloni v njegovih načelih, je bila ustanovljena l. 1850. v Eulenburgu. Pozneje je Schulze začel ustanavljati tudi konsumne zadruge. L. 1864. so se njegove zadružne organizacije združile v zvezo pod imenom „Allgemeiner Verband der deutschen Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften“ (Splošna zveza nemških pridobitnih in gospodarskih zadrug).

Schulze je pristaš liberalizma, kar pa ga nikakor ni oviralo, da ne bi se bil zavzel za nižje sloje, zlasti za obrtnike, delavce in za srednji stan. Vendar je zadel zaradi svojega osnovnega stališča na nasprotstva. Njegov program je zlasti napadel socialist Ferdinand Lassalle in se je že takrat pripravljala ločitev med „meščanskim in delavskim proletariatom“.

Istočasno kot Schulze je deloval na polju zadružništva v Nemčiji Friderik Viljem Raiffeisen (1818—1888). Dočim je Schulze z zadružništvom v prvi vrsti hotel pomagati obrtnikom in potem ostalim malim ljudem, je obrnil Raiffeisen svojo pozornost na kmeta, ki je sredi XIX. stoletja v Nemčiji živel v težkih razmerah. In kakor se je Schulze prvotno bavil s karitativnimi društvi, vidimo podobno to tudi pri Raiffeisnu. Tudi on je šele kasneje razširil svoje delovanje na zadružne organizacije, in sicer v prvi vrsti na kreditne. Njegove kmetске kreditne zadruge pa se niso omejevale samo na kreditno delovanje, temveč so se bavile tudi z nakupom in prodajo. Raiffeisnovo zadružno udejstvovanje je vlada v enaki meri podpirala, kakor je Schulzeju nasprotovala. Za pravilnost idejnih in po-

slovnih principov obeh sistemov so se nekaj časa vodile hude borbe, dokler ni nov zadružni zakon iz l. 1889. temu napravil konec.

Kasneje nemške zadružne teoretike in organizatorje moramo omeniti samo na kratko.

Edward Pfeiffer je propagiral konsumno zadružništvo v nemških deželah, pri čemer se je prvenstveno zanimal za tovarniško delavstvo. L. 1864. je ustanovil v Stuttgartu svojo prvo konsumno zadrugo. Njemu je konsumna zadruga začetek izboljšanja sedanjih razmer, slediti ji pa mora velenakupno in produktivno zadružništvo. V ostalem je Pfeiffer za mirno delovanje delavskih organizacij in proti razrednemu boju.

Dr. Franc Oppenheimer (rojen l. 1864). Oppenheimer je teoretik, najvažnejše njegovo delo je „Die Siedlungsgenossenschaft, Versuch einer positiven Überwindung des Kommunismus“ (l. 1896.). V tem svojem delu zagovarja rešitev agrarnega in obenem delavskega vprašanja z notranjo kolonizacijo. Delavstvo naj se ne seli v mesta, temveč naj se snujejo zanje naselbinske zadruge, v katerih bi se jim s pomočjo konsumnih zadrug nudila možnost boljšega obstoja.

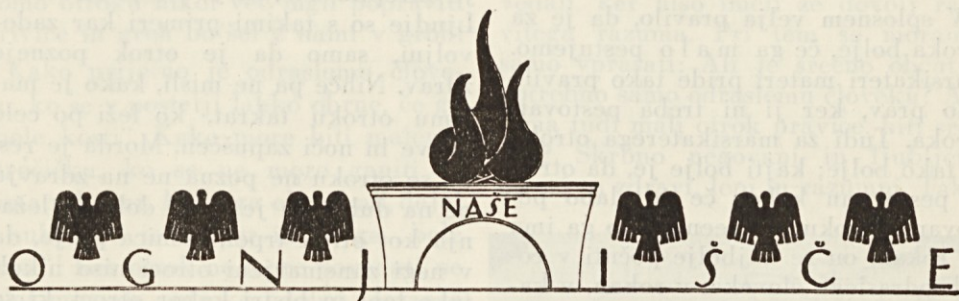
Viljem Haas (1859—1915). Raiffeisen je imel razen Schulzeja nasprotnike tudi v svojih vrstah. Mnogi se niso strinjali z njegovimi nazori, druge je odbijala njegova nepopustljivost, ki je včasih mejila že kar na trdoglavost. Posledica je bila, da se je veliko zadrug odvrnilo od njega in so prešle ali k Schulzejevi zvezi, ali pa so ostale samostojne. Te slednje so l. 1885. stopile v skupno zvezo „Verein deutscher landwirtschaftlicher Konsumgenossenschaften“ (Zveza nemških kmetijskih konsumnih zadrug) s sedežem v Darmstadtu, pozneje pa v Offenbachu. Od l. 1890. se je zveza imenovala kratko „Allgemeiner Verband“, od l. 1903. pa „Reichsverband der deutschen landwirtschaftlichen Genossenschaft“. Novo ustanovljeni zvezi je načeloval Viljem Haas. Njeno delovanje je lepo napredovalo in so pristopale v njeno okrilje vedno nove zadruge, toda ne samo blagovne, temveč tudi kreditne zadruge in posojilnice. Haas je bil zelo dober praktik in spreten vodja. V mnogočem se je naslanjal na Schulzeja.

Kakor pri Raiffeisnovih zadrugah, tako je prišlo pozneje do razkola tudi pri Schulzejevi zvezi. Rekli smo že, da je Schulze obračal največjo pozornost obrtniškem, pa tudi ostalemu srednjemu sloju. Kot pristaš liberalnih idej je bil na stališču, da imajo zadruge samo namen, izboljšati obstoječi kapitalistični sistem. Delavci, zlasti tovarniški, ki so bili organizirani v Schulzejevih zadrugah, s tem stališčem niso bili zadovoljni. Nesoglasja so bila vedno pogostejša in ostrejša, cepitev je postala končno neizbežna. L. 1902. je zveza na zboru v Kreuzenachu izključila okoli sto konsumnih zadrug in velenakupno

družbo, mnogo zadrug pa je prostovoljno izstopilo. Tako je prišlo torej do ločitve, ki je imela za vso poznejšo zgodovino nemškega zadružništva dalekosežne posledice.

Izključene in izstopivše zadruge pa so se zbrale in že naslednje leto ustanovile novo zvezo s sedežem v Dresdenu, pozneje pa v Hamburgu. Zveza se je imenovala „Zentralverband deutscher Konsumgenossenschaften in Hamburg“. Tako je nastala nova zadružna smer, nazvana Hamburška šola, katere glavna predstavnika sta Henrik Kufmann in prof. Franc Staudinger.

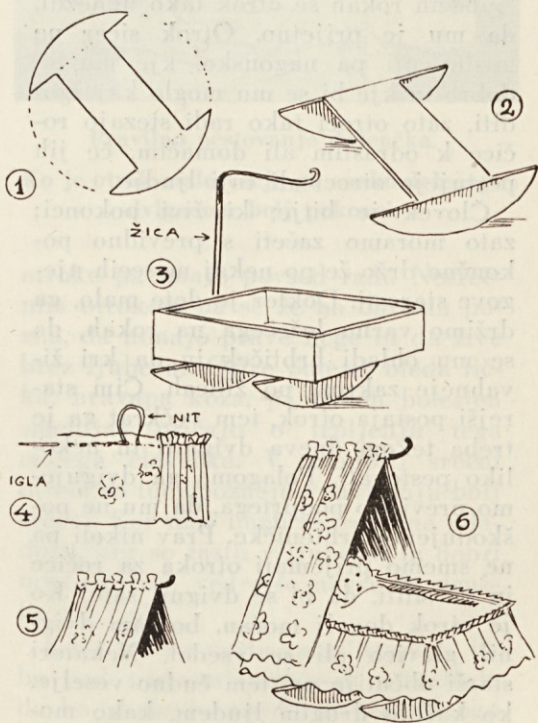
(Konec prih.)

Dom in družina

Miklavž pripravlja...

Posteljico za punčko lahko s prav malim trudom in brez izdatkov naredimo sami doma. Iz trde lepenke ali tankega kosa lesa urežemo tako velik krog, kakor veliko želimo imeti zibelko. Ko smo ob straneh odrezali tečaje, kakor vidimo na sliki štev. 1), izrežemo še dno zibelke in ga pritrdimo z ročnimi žeblički, če imamo lepenko; če ne, pa z malimi žeblički na tečaje. Zdaj izrežemo še primerne stranice in končnice, kakor nam kaže slika štev. 5) in jih zlepimo ali zbijemo skupaj ter pritrdimo na dno. K vzglavju potem pritrdimo kos žice, ki jo ob tretjini dolžine zibke nekoliko navzgor, kakor vidimo na sliki. Iz kakega svetlega pisanega blaga urežemo primerno volanco in jo pripnemo na zgornji rob posteljice. Za volanco potrebujemo kakor običajno eno dolžino in še polovico za naborek. Za baldahin prepognemo blago in prešijemo dvakrat kakih 5 cm pod vrhom, da imamo tudi na vrhu mali okrasedk.

Letos bo tudi Miklavžu težko nabavljati si darila za otroke. Kako zelo

mu bo ustrezno, če bo kakšna mamicama sama kaj pripomogla, da ne bo treba vse njemu! Tudi letos bo prva Miklavževa skrb za tiste otroke, ki so izgubili domove, zato bodo morali naši otroci, ki so še tako srečni, da se grejejo v teh mrzlih dneh ob domači peči, nekoliko potrpeti in se zadovoljiti z manjšimi darovi kakor druga leta.

Megličeva.

Je potrebno otroka pestovati?

V splošnem velja pravilo, da je za otroka bolje, če ga malo pestujemo. Marsikateri materi pride tako pravilo zelo prav, ker ji ni treba pestovati otroka. Tudi za marsikaterega otroka je takò bolje; kajti bolje je, da otrok ni pestovan kakor če je slabo pestovan. Otroku ni vseeno, kdo ga ima na rokah, on se najbolje počuti v rokah odraslega človeka, v rokah, v katerih čuti ljubezen in varnost. Samo v ljubečih rokah se otrok tako ugnezdi, da mu je prijetno. Otrok sicer ne misli, čuti pa nagonsko, kje mu je dobro in kje bi se mu moglo kaj zgoditi, zato otroci tako radi stezajo ročice k odraslim ali domačim, če jih pestujejo otroci ali tuji ljudje.

Človek je bitje, ki živi pokonci; zato moramo začeti s previdno pokončno držo že po nekaj mesecih njegove starosti. Dokler je dete malo, ga držimo varno ležečega na rokah, da se mu ohladi hrbtiček in da kri živahneje zakroži po žilicah. Čim starejši postaja otrok, tem večkrat ga je treba tekom dneva dvigniti in nekoliko pestovati. Polagoma ga dvigujemo previdno podprtega, da mu ne poškodujemo hrbtence. Prav nikoli pa ne smemo prijemati otroka za ročice in ga siliti, da bi se dvignil sam! Ko je otrok dovolj močan, bo sam dvignil glavicico ali se vsedel. Nekateri starši občutijo pri tem čudno veselje, ko kažejo drugim ljudem, kako močan je že njihov otrok, pri tem pa ga vlečejo za šibke ročke in ga vzpodbujajo naj se dvigne.

Po kmetskih domovih najdemo najobupnejše primere otrok, ki niso bili dovolj ali pravočasno pestovani. Zjutraj gredo ljudje na polje, otroka pa zaprò v sobo, in tam leži revček vse dopoldne moker in ponoči na vroči peči! Kolikokrat slišimo, da ta ali oni kmetski otrok ni shodil poldrugo leto ali šele po dveh letih. Otrok se je rodil zdrav, a je zaradi slabe nege kmalu začel propadati, in zdravje se mu je okrepilo šele, ko je zlezal na sonce! Ljudje so s takimi primeri kar zadovoljni, samo da je otrok pozneje zdrav. Nihče pa ne misli, kako je malemu otroku takrat, ko leži po cele dneve in noči zapuščen. Morda je res, da se otroku ne pozna ne na zdravju ne na duhu, da je zaradi dolgega ležanja kot otrok trpel, resnica pa je, da v negi zanemarjeni otroci niso nikoli tako lepi in bistri kakor otroci, ki so uživali pravilno nego in ljubezen.

Otrok s poležano glavicico je vedno primer zanemarjene nege in materinskih dotznosti. Dolgo ležanje in vedno na eni in isti strani splošči mehko lobanjo, ki pritiska na možgane. Možgani sedaj ne morejo ostati in se razvijajo v svojem prvotnem položaju, temveč so prisiljeni pritiskati na druge dele glave, predvsem na središče živcev. Ker je s tem prizadet živčni sistem, hrbtenci nekako ohromi, da se otrok dolgo, dolgo ne more držati pokonci, da glavicica takoj omahne na stran, čim otroka dvignemo. Otrokove oči so nekako izbuljene, dobivajo mongolsko obliko, pogled je top. Zadačaj je glavicica popolnoma ploščata, ob straneh pa debela, in se pozneje le malokraj popravi v normalno obliko. Ker so torej prizadeti živci, se otrok ne zaveda in tudi ne čuti, da postaja od dneva do dneva večji revček. Včasih se taki otroci le spravijo na noge, ki so izredno šibke, s skrbno nego, dobro prehrano, čistim zrakom in soncem se tudi popolnoma popravijo, dostikrat pa ostanejo invalidi vse

življenje in so brezvestnim in brezsrčnim ljudem v zasmeh.

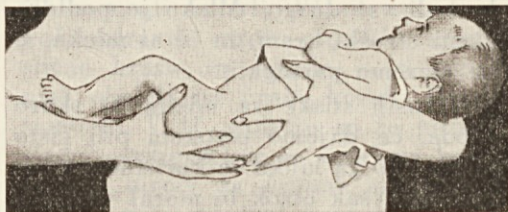
To so neodpustljivi čini, ki jih starši dostikrat nevede izvršijo na lastnih otrocih. Kdor nima rad otrok, ta naj ostane sam! Vsak človek želi biti zdrav, lep in bistrega razuma. Podlaga vsemu temu pa sta prvi dve leti otrokove starosti, pa tja do šestega leta. Če smo zanemarili to dobo, ne bomo otroku nikoli več mogli popraviti krivice in greh bo šel z nami v grob!

Kako prijetno je odraslemu človeku, ko se v postelji lahko obrne, če ga „bole kosti“. Kako more biti malemu otročičku, ko se ne more ganiti in nima nikogar, ki bi ga obrnil ali dejal v suho, če je moker in če ga „bole kosti“! Ker otrok ne more povedati, se tolažimo, da otroka dolgo ležanje sploh ne boli. Kadar koli se začne otrok ponoči nemirno obračati, je to skoro vedno znamenje, da je moker; tedaj moramo takoj vstati in mu menjati pleničke; pri tem ga nalahko obrnimo na drugo stran. Otrok z „ohromelimi živci“ ne joče, ko je moker, in tudi ne sili, da bi ga dvignili. Mati pa se tolaži, češ, kako dober je njen otrok in da si sploh ne želi, da bi ga pestovala.

Premalo pestovani otroci so vedno tudi zelo zaprti. Tudi tu imajo veliko vlogo živci, saj je znan, kako zelo so zaprti vsi slaboumni ljudje, ker so živci odpovedali službo. Ko otroka pestujemo, se moramo z njim tudi pogovarjati, se mu smejati in mu prepričati. Otrok sicer tega ne razume, toda to so vtisi, ki jih dojemajo možgani, in otrok postane pri takem postopanju bolj bister in vesel. Pri pestovanju pa moramo skrbno paziti, da ne dihamo v otroka, ampak gledamo kolikor mogoče v stran. Zelo slabo je tudi za otroka, če ga nagloma dvignemo iz ležečega položaja v pokončno

držo, ali celo visoko gori v zrak in potem naglo spet nazaj. Kri ne more tako naglo planiti navzgor in ne pasti doli. Otroku zastane dih, ker je zastalo tudi srce.

Ljudje tako radi pravijo: Tudi nas niso pestovali in razvajali, pa smo vendar zrasi in smo zdravi! Odrasli ljudje ne vedo, kako jim je bilo, ko so bili majhni, saj se takrat niso zavedali, ker niso imeli že dovolj razvitega razuma. Pri tem se moramo samo vprašati: Ali je srečno občutje potrebno samo odraslemu človeku? Ali nima tudi mali otrok pravice, biti srečen? Skrbno negovani in ljubljeni otroci so zdravi, lepi in razumni. Take

Pravilno pestovanje dojenčka.

Ko je otrok malo večji, ga enako držečega dvignemo bolj pokonci.

otroke pa imajo povsod radi. Nesrečnim otrokom pa se že na obrazih pozna, da nimajo prave nege in da živijo brez ljubezni. Ostre poteze, blede lička, hravapa koža, pa čuden bolesten smehljaj pričajo o trpljenju tega malega človečka. V mladosti srečni otroci so tudi pozneje v življenju bolj srečni. Ker niso imeli zagrenjene mladosti, ker so rasli v ljubezni in dobri negi, so tudi vedrejši narve in družba jih ljubi.

Kdaj bo na svetu tako urejeno, da bo pod nadzorstvom vsak otročiček, da bo vsakemu otroku dobro! Mnogo je ljudi, ki so morda kdaj nesrečni po svoji krivdi, toda otrok prav nobeden!

Megličeva.

Iz kuhinje

Mleko v današnji prehrani.

Še nikoli si nismo tako želeli kot danes, da bi imeli več mleka. Mleko vsebuje dosti maščobe in z njim si lahko pripravimo jedila, ki ne zahtevajo drugih maščob. Nekatero družino v mestu so ostale tako srečne, da dobivajo enako količino mleka kakor preje, dočim so nekatere prišle v stisko, posebno če imajo male otroke. Včasih so podeželski ljudje zavidali mestne ljudi, češ da se boljše hranijo, zdaj nam kaj takega ne morejo več očitati. Kmetiskim ljudem ne manjka mleka in če je pri hiši mleko, je kmalu tudi vse drugo. Mleko je podlaga zlasti otroški hrani, in če ni mleka, si ne moremo pomagati.

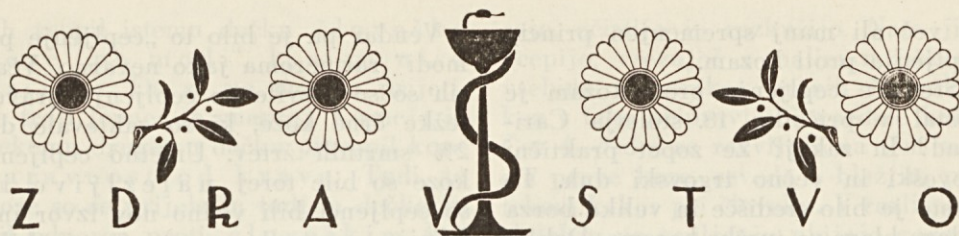
V časih stiske za mleko je skoro škoda, če dajemo otrokom piti čisto mleko, ko ga lahko še koristneje uporabimo. Vsak otrok bi moral vsaj enkrat na dan dobiti skodelico kaše oziroma močnika. Močnik lahko skuhamo na vodi in ko ga imamo že na krožniku, mu prilijemo mleka. Za dojenčke kuhajmo močnik kar na samem mleku, da je izdatnejši. Otrokom kuhajmo razne močnike, da se ne naveličajo: koruznega, prosenega, ječmenovega, ovsenega. Vsi ti močniki so izredno hranilni, posebno pa ovseni in ječmenovi. Ko je kuhan, je kar masten in izredno okusen. Zadnja dva sta posebno priporočljiva za dojenčke. Za eno leto starega otroka potrebujemo dve žlički take moke za enkratno skodelico močnika. Tako moko si lahko sami pripravimo doma. Ječmen ali oves dobro zberemo, operemo in v pečici dobro posušimo, potem pa ga v možnarju stolčemo v moko. Isto delamo s kašo. Običajne kaše dojenčki ne morejo uživati, stolčeno pa imajo izredno radi in je tudi veliko bolj okusna kakor če jo kuhamo celo. Oves

dà zelo malo moke, zato je tudi ovsena moka draga, če nam jo pripravi mlinar. Najlažje je stolči oves v domači stopi s težkim železnim drogom. Pri tolčenju moramo skrbeti, da stolčemo tudi luščine v prah, ker so te zelo hranilne. Taka moka je stokrat boljša kakor vsi dragi domači ovseni kosmiči, ki jim je odvzeta zunanja plast zrna. Ruske matere kuhajo svojim otrokom kar celi oves, skuhamo ga po enkrat na dan in prilivajo tekočino vsaki drugi hrani; trdijo, da dobe otroci po taki prehrani močne kosti in zobe. Iz iste moke, ovsene ali ječmenove, spečemo tudi kruh za dojenčka ali male otroke sploh. Kruh mora biti precej suh, preden ga začnemo dajati otrokom. Otročičkom ga nastrgamo na strgalniku in ga polijemo z vročim mlekom ali žikino kavo. Taka večerja je kaj hitro pripravljena, zraven pa imamo še zavest, da smo dali otroku res nekaj dobrega in hranilnega. Suh ovsen ali ječmenov kruh se v vročem mleku hitro zmehča in je zelo prijetnega okusa.

Mleko vsebuje razne sestavine, ki so našemu telesu neobhodno potrebne. Čim mlajši je človek, tem bolj in temveč ga potrebuje. Starim ljudem mleko ni tako potrebno, njim dà več moči morda čaša vina, saj pravijo, da je za stare ljudi vino tisto, kar je za otroke mleko. V splošnem potrebuje človek približno 4—6 litrov mleka na teden. V tej količini so vštetni vsi mlečni izdelki, razni siri, kislo mleko, sladoled itd. pa močnate jedi, pripravljene z mlekom. V mleku sta najmočnejše zastopana apnenec in fosfor, ki sta graditelja kosti in zob. Poleg teh sestavin pa vsebuje mleko še vitamin A, B in D.

V teh težkih časih je potrebno, da porabimo vsako kapljo mleka čim najbolj koristno.

Megličeva.

Dr. Avčin Marij:

O cepljenju proti kozam.

Cepljenje proti kozam je primer umetnega ustvarjanja, tkzv. pridobljene aktivne odpornosti proti neki bolezni. To se pravi: mi vcepimo „nekaj“ v naš organizem, kar samo povzroči kozam slično obolenje, le v manjši in umerjenejši obliki, kar nam pa pripomore, da stvorimo v sebi dovolj protisnovi, naperjenih proti pravim črnim kozam, da ne bi oboleli, če bi prišla nad nas nevarnost prave infekcije, in tudi če bi bili že inficirani s pravimi črnimi kozami. Bolezni so lahko tedaj postavimo po robu na dva načina: ali da v kali premagamo infekcijo, da se bolezzen sploh ne razvije, ali da bolezzen toliko omilimo, da nam ni nevarna.

Kaj je tisto „nekaj“, kar vcepimo? Nič drugega, kakor povzročitelji pravih črnih koz, ki smo jih pa omilili na ta način, da smo jih iz človeka precepili na mlado govejo živino, kjer so se koze „prijele“ in iz tkiva, ponavadi kože na trebuhu, pridobivamo cepivo, tako zvano kravjo limfo. To tekočino lepo nalijemo v cevke, ji dodamo kašne snovi, ki ji služi za ohranitev, in jo podajamo kot cepivo proti kozam. Seveda so živali, ki smo jih izrabili za službo človečanstvu, plačale to čast s svojim življenjem. Bodimo jim hvaležni! Zanimiv je zgodovinski razvoj zaščitnega cepljenja proti kozam. Sledove takega cepljenja najdemo že v prastarih običajih ljudske medicine pri prirodnih in kulturnih narodih.

Na zapadu je bila že v srednjem veku navada, da so „kupovali črne koze“. Recimo, da so v nekem kraju oboleli ljudje za črnimi kozami. Iz drugih krajev so šli ljudje v ta kraj kupit krastic, ki so jih odtrgali s teles obolelih. Hitro so jih ponesli na svoj kraj in jih privezali s povoji na kožo svojim otrokom, ali pa jih dajali otrokom v roke, da so jih mencali in trli. Včasih so se na koži zdravih otrok pojavile kozam slične hraste in začuda — ti otroci niso oboleli na črnih kozah. Pa ne samo to. V 17. stoletju so že poznali sledeč postopek: če so v nekem kraju oboleli otroci za črnimi kozami, so prišli k njim posebni kupci črnih koz. Če je bolezen potekala v lažji obliki, so predrli bolničk mehurčke po telesu, zlili tekočino v posebne škatlice in potem potovali iz kraja v kraj, strašeč pred boleznijo in označujoč zdravilno moč svojega tajnega sredstva. Torej se tudi v tistih časih ni manjkalo napol mazaške, napol strokovne podjetnosti takih kramarskih črnošolcev. Cepili so otroke takole: na nadlehti so jim natrli kožo z raskavo platneno krpo, nekateri so jim razili tudi male ranice in tako ranjeno kožo nalili malo soka iz svojih škatljic. Koze so se „prijele“, ali ne v obliki pravih črnih koz, toda le na cepljenem mestu; ti otroci niso našli črnih koz, tudi če so šibale ves kraj in tako so ti temačni zdravniki utrli pot veliki stvari, veliki dobrini za vse ljudi.

Pa ne samo pri prosvitljenih narodih, tudi pri divjaških lahko zasledimo, da že od pradavnih rodov pozna-

jo več ali manj spremenjen princip cepljenja proti kozam.

Središče cepljenja proti kozam je postal v pričetku 18. stoletja Carigrad? In zakaj? Že zopet praktični človeški in večno trgovski duh. To mesto je bilo središče in velika borza belega blaga za turške hareme. Dekleta so gubila ceno, če so bila kozavega obraza. Na vzhodu so se pa vrstile epidemije koz druga za drugo in tako se je bilo treba postaviti temu gospodarsko-človečanskemu zlu po robu. Trgovci z dekleti so prav radi cepili svoje blago proti kozam in tako rešili lepoto in ceno.

Vse to si je ogledal in zapisal grški zdravnik Timoni in tudi napisal l. 1715. prvo razpravo o tem. Hitro se je razneslo zanimanje za ta uspešen postopek po vsej Evropi. Vendar pa bi vsa stvar prišla v pozabo, da ni lady Montague, soproga tedanjega angleškega poslanika v Carigradu, ponovno vzbudila zanimanja angleških zdravnikov za to orientalsko metodo. Dala je cepiti svojo hčerko pod nadzorstvom zdravnikov kraljevega angleškega kolegija. Iz Angleške se je to cepljenje hitro preneslo v Ameriko. In ker je angleški kralj Jurij I. dal cepiti tudi svoje otroke, je cepljenje postalo med boljšim svetom prava moda.

V naših krajih se je Marija Terezija prva zavzela za to „cepljenje po modi“. Družine, ki so se prve pustile prostovoljno cepiti, so smele brezplačno bivati na nekem cesaričnem dvorcu pri Dunaju. Goethe, Voltaire, La Condamine, stebri duha tedanjega časa, so se zavzemali za to človekoljubno metodo, ki naj bi preprečila mnogo gorja, ki so ga v tistih časih povzročale črne koze zlasti mladim ljudem in otrokom. Katarina Velika je dala krstiti prvega otroka, ki so ga dali prostovoljno cepiti proti kozam, na ime „Vakcinof“, po naše „Cepljenček“.

Vendar pa je bilo to „cepljenje po modi“ razmeroma jako nevarno. Včasih so se razvile po cepljenju prave, težke črne koze, ki so zahtevale do 2% smrtnih žrtev. Umetno cepljene koze so bile torej nalezljive in so cepljenci bili vedno nov izvor infekcije, pa tudi samo cepivo je bilo nevarno, ker so se lahko od njega, brez cepljenja, nalezli črnih koz.

Prav zaradi teh zlih strani cepljenja proti kozam s človeškim bolezenskim materialom bi bila kmalu vsa velika stvar zaspala. Pa je, kakor vedno v takih primerih, nenadoma vzblestelo ime tedaj nepoznanega in skromnega angleškega podeželskega zdravnika Edvarda Jennerja. Že kot študent je imel odprte oči in ušesa za vse, kar se je sukalo okrog črnih koz in cepljenja proti njim. Njegov oče je bil anglikanski duhovnik in je pokopaval številne žrtve črnih koz. Nekoč mu je povedal, da je nekje izumrla vsa hiša zaradi te bolezn, le kravja dekla sploh ni dobila črnih koz. Mladi medicinec je šel, da bi videl, kaj je na stvari, ker so vsi ljudje imeli kravjo dekle za večšo. Vprašal jo je, kako to, da ona ni obolela in umrla. Enostavno mu je odgovorila: „Ne morem dobiti pravih koz, ker sem našla kravje koze“. Študent je šel in pogledal kravo. Na vimenu je imela take izpuščaje, kakor so jih imeli ljudje po telesu. In dekla, ki je molzla kravo, si je presadila te koze na svoje razpokane roke. Koze so se prijele in v dekli se je razvila odpornost proti pravim človeškim črnim kozam. Ta opazovanja so bila temelj vsega Jennerjevega dela.

V maju 1796. leta je napravil Jenner navidez enostaven poizkus: nekemu zdravemu 8 letnemu dečku je vcepil vsebino mehurčka kravjih črnih koz, ki jih je od kozavih krav našla neka kravja dekla. Pri dečku so se razvile prave kravje koze. V juliju istega leta je po vseh pravi-

lih vcepil istemu dečku človeške kože „po modi“, ki se pa niso prijele. Da se ne morejo prijeti, je trdil Jenner že vnaprej. Kasneje je nekemu drugemu dečku precepil kože naravnost od krave. Tudi te kože so se prijele in tudi ta dečko je bil odporen proti človeškim kozam. Vendar je Jenner v svojih zaključkih šel nekoliko predaleč: trdil je, da je umetna odpornost, pridobljena po cepljenju s krvjimi kozami trajna za vse življenje. Je pa le prehodna in traja 5—8 let.

Zaradi tega bi vsa ta velika stvar zopet kmalu zaspala. Na kozah so po Jennerjevi smrti oboleli ljudje, ki so bili že cepljeni pred več kot 8 leti. Pa ne samo zaradi tega, temveč tudi zaradi nepravilnega in neresnega načina cepljenja bi kmalu trpela škoda velika dobrina. Saj so „cepili po modi“ bolj za šalo kot za res, ne samo zdravniki, temveč tudi dame iz visoke družbe, duhovniki, brivci, učitelji glasbe itd. To nam je razumljivo v tedanji lahkotni dobi, saj so tudi dame imele na svojih čipkastih sončnikih strelovod v obliki zlate verižice, ki se je vlekla za njimi, pojmujoč s to koterijo na lahkoten način veliko iznajdbo Benjamina Franklina. Ni se manjkalo tudi običajnih goljufov, saj ste dobili v pričetku 19. stoletja cepivo proti kozam pri kramarjih z drobnjarijo na pariških bulvarjih hkrati z glavnikom, kresilno gobo, mrliskimi copatami in pomado za brke.

Šele ko so uvedli ponovno cepljenje proti kozam, po 6—7 letih po prvem cepljenju, je vsa veličina Jennerjevega dela ponovno vzblestela. V Londonu so mu dvignili spomenik in njegovo ime je eno izmed pionirskih imen, kakor Semmelweis, Pasteur, Lister, Roux, Koch, Ehrlich itd.

In kako pridobivamo cepivo danes? Večinoma samo od mlade goveje živine, juncev ali teličkov. Na trebuhu jim pobrijejo dlako, kožo dobro ope-

rejo, očistijo in razkužijo. Nato jim vcepijo, vrezujoč z malim nožičkem, vsebino mehurčkov pravih človeških koz v tako pripravljene predele kože. Čez 4—5 dni se razvijejo na tem mestu prave kože, seveda z blažjim potekom kakor pri človeku. V različnem obdobju po cepljenju ubijejo govedo in puste, da močno izkrvavi, z ostrimi žličkami ostrgajo vsa mesta, kjer so se kože prijele, in iz tkiva naredo cepiva, ki mu primešajo ponavadi še glicerina, da je trajno in da se uničijo druge klice v njem. Cepivo hranijo pri 4° C pod ničlo.

In kako cepimo danes? Cepivo, ki ga dobimo iz tvornic, ne sme biti staro. Cepimo ponavadi dojenčke v drugi polovici prvega leta. Vso odgovornost za cepljenega otroka prevzame tisti, ki je cepil, to pa le v toliko, če ni od cepljenja izključil onih otrok, pri katerih bi utegnilo imeti cepljenje zle posledice. Slabotnih otrok, bolanih na vročičnih boleznih, boleznih prebavil, otroških izpuščajih, kožnih obolenjih ali ki bi bili v inkubacijski dobi kakršne koli nalezljive bolezni — ne smemo cepiti, ker bi lahko s cepljenjem več škodili kakor koristili! Zato bi bilo umestno, da bi zdravniku, ki cepi, uredil ves „cepilni material“ otroški zdravnik, ki je dobro vaju ugotavljanja takih bolezni.

Otročičkom, ki smo jih odbrali, da so sposobni za cepljenje, očistimo desno nadleht ob rami z milnico, potem ranimo z nožičkom, ki smo ga namočili v cepivo, kožo na dveh krajih 3 milimetre v dolžino in 2 centrimetra vsaksebi. Raniti ne smemo do krvi. Pustimo 10 minut, da se cepivo prisuši. Obveza ni potrebna.

Tretji ali četrti dan po cepljenju se prične stvarjati na mestu cepljenja rdečica, cepljeno mesto se nekoliko dvigne in 5.—6. dan se pojavi na njem sivkasto rumen mehurček, obdan s svetlejším kolobarjem. Desetega dne je ponavadi končan razvoj „koz“. Otrok dobi lahko vročico, je

bolan, bezgalke v pazduhi otečejo, otrok ima malo angine. Po tem času se ponavadi začno koze sušiti in 3. do 4. teden po cepljenju odpadejo kraste in zapuste mrežasto brazgotino.

Poleg tega tipičnega poteka imajo „koze“ lahko še druge, več ali manj nevarne poti. Tako se lahko ob cepljenem mestu kože pojavijo majhne sosedne koze, ki same po sebi niso nevarne; če se pa razsujajo po vsem telesu, je lahko potek smrten. Danes pride, redkokdaj sicer, vendar še včasih do vnetja možgan, ki se vedno konča usodno.

Po preteku enega tedna moramo, kakor predpisuje zakon, pripeljati otroke k pregledu, če so se jim prijele koze ali ne. Uspeh je pozitiven, če so se prijele koze vsaj na enem mestu.

Po preteku 6—8 let po prvem cepljenju moramo cepiti otroke ponovno, ker je proti kozam pridobljena odpor-

nost le začasna. Pa tudi, če ne bi cepili drugič, bi potekle črne koze mnogo lažje.

Kako naj negujemo otroka, če smo ga pustili cepiti? Pred vsem mora imeti popolnoma čisto, oprano in zlikano srajčko. Od četrtega dne po cepljenju ga ne smemo več kopati. Cepljeno mesto najbolje da pustimo pri miru. Če je vnetje premočno, je dovolj, da nekoliko posujemo s praškom. Če je vsa roka močno otekla, moramo dajati ovitke z Burowo vodo in potem pomazemo z borovim vazelinom. Obveza ne sme biti tesna. Da se otrok ne praska, si pomagamo tako, da mu damo roke v manšete iz lepenke, ki segajo čez komolce. Tako otrok lahko giblje z rokami, vendar se ne more praskati. Če so „koze“ krenile na katero koli od stranpoti, ki smo jih omenili, spada otrok nujno in čimprej v zdravniško nego.

R A Z G L E D I

Mesta in trgi v Ljubljanski pokrajini

Damjan Vahen: Kratek pregled zgodovine.

(Nadaljevanje.)

VIŠNJA GORA.

Na kraju sedanje VIŠNJE GORE je v rimski dobi stalo najbrže mesto MAGNIANA ob nekdanji rimski cesti, ki je vodila iz Emone (Ljubljane) v Neviodunum (Drnovo na Krškem polju), v zgodnjem veku pa je današnji STARI TRG bil predhodnik Višnje gore.

VIŠNJA GORA se omenja kot trg že l. 1269., stare trške pravice in svo-

boščine, tako krvno sodstvo in azilsko pravico pa je l. 1414. potrdil cesar Friderik III., ki je l. 1461. dovolil Višnjegorčanom še pravico do svobodne volitve trškega sodnika. Zaradi turških napadov so se tržani po l. 1478. preselili iz Starega trga na bližnji grič, na katerem se je razvila sedanja Višnja gora, katero je še isto leto cesar Friderik III. povzdignil v mesto. Mesto so v obrambo proti Turkom obdali z obzidjem, od katerega je še danes ohranjen majhen del, ki pa je prezidan v stanovanja.

LJUBLJANSKA POKRAJINA

risal Damjan Vahen

Meščani so bili po večini obrtniki, ki so bili porazdeljeni po cehih; tako so imeli čevljarški, krojaški, usnjarski in kovaški ceh. Meščani pa so se bavili tudi s trgovino, toda mesto je skoraj popolnoma obubožalo, ker so ga izropali Turki. Najhujši turški napad na Višnjo goro je bil l. 1528. V 16. stoletju je bila Višnja gora važna vojaška postojanka in poštna postaja med Ljubljano, Novim mestom in Karlovcem, toda vsa druga upravna središča so bila vse do l. 1900., ko so jih premestili v Višnjo goro, v Stični.

Železniško zvezo z Ljubljano in Novim mestom je Višnja gora dobila leta 1894.

Simbol nekdanje Višnje gore je priklenjen polž, ki ima svoj izvor v dragoceni polževi školjki, vdelani v baržun in zlato, iz katere so mestni očetje pili ob izrednih slavnostih; školjka je bila prikovana na leseno bruno z zlato verižico.

VIŠNJA GORA je pripadala v 11. stoletju plemiški rodbini Seliških

grofov, tudi Breških imenovanih, iz katere je izšel tudi rod slavnih Višnjegorskih gospodov, ki so zgradili nekdanji VIŠNJEGORSKI GRAD, imenovan tudi STARI GRAD ali pa tudi TUREN, katerega razvaline se še danes vidijo nad mestom. Zadnja potomka Višnjegorskih gospodov Zofija je l. 1222. odšla v admontski samostan, svoje premoženje pa je zapustila črnomeljski župniji. Poznejši lastniki Višnjegorskega gradu, vitezi, ki so po mestu dobili ime in se imenovali VIŠNJEGORSKI VITEZI, ki pa niso bili v rodbinski zvezi s poprej imenovanimi Višnjegorskimi gospodi, so imeli velika posestva, ki so se raztezala od Krke in Litije do južnega pobočja Gorjancev. Višnjegorski vitezi so se prav posebno odlikovali v bojih s Turki, tako Sigmund (bitka pred Dunajem l. 1529.) in Friderik (bitka pri Budački l. 1575.). Proti koncu 16. stoletja so dobili v svojo last Višnjegorski grad grofi Auerspergi, ki so v dolini ob cesti zgradili l. 1778. nedaleč od

Starega gradu tako zvaní dolinski grad ali graščino, ki danes služi za prostore državnih uradov, a je še vedno last grofov Auerspergov.

Grb: na srebrnem ozadju na zelenih tleh bel grad z odprtimi vrati; na vsakem oglu stoji štirioglat stolp s srebrnimi krogli na srebrih, v stolpu pa stoji čuvaj.

KOSTEL pri KOČEVJU.

Po gradu KOSTELU je prejela tudi okolica svoje ime in tako ljudje nazivajo ves svet občine Fare KOSTEL, sami pa se nazivajo Kostelci. Zemlja je bila last oglejskih patriarhov, kakor vse Kočevsko ozemlje, in so jo patriarhi izročili v fevd Ortenburžanom, ki so tu naselili kmete. Naselbina je bila zaradi turških napadov zavarovana z močnimi utrdbamí in obzidjem. Turki so jo napadali od l. 1469.—1585., toda oplenili so naselbino samo l. 1578. Leta 1492. je cesar Friderik III. prav tako kakor Ribnici, dovolil Kostelu prosto trgovino s platnom in z živino po Kranjski, Hrvatski in drugih deželah.

Grad KOSTEL je bil zgrajen v 15. stoletju in je bil v lasti Ortenburžanov, l. 1377. pa je prešel po dedni pogodbi med Ortenburžani in Celjani na Celjske grofe, ki so grad ponovno utrdili. L. 1456. je grad prešel v last Habsburške dinastije, ki je grad odajala raznim plemiškim rodbinam, l. 1809. pa so grad porušili Francozi, prav tako pa tudi trg, ki se ni več obnovil in je sedaj na tem kraju samo vas, ki leži raztresena ob vznožju hriba, na katerem se še vidijo razvaline gradu.

Grb: na rdečem ozadju na zelenih tleh bel grad s kroniščem, z odprtimi vrati in tremi okni na zgornjem delu; spodnji del gradu še posebej obzidan s kamniti kvadri.

STIČNA.

Na kraju, kjer stoji danes STIČNA, je bilo že v predzgodovinski dobi venetsko-ilirsko gradišče; zgodovinske listine pa kraj prvič omenjajo šele l. 1136., ko je oglejski patriarh

Peregrin I. ustanovil znameniti cistercijski samostan, in sicer na prošnjo Henrika, Diriha in Majnhalma Višnjegorskih, ki so novoustanovljenemu samostanu podarili svoja zemljišča v Stični. Prav tako kakor Višnjegorski gospodje so samostanu podelili velika zemljišča tudi Habsburžani, goriški grofi in drugi. Samostan je užival velike svoboščine, samostanska posestva pa so se razprostirala od Lužarjev do Lašč in Rašice. V srednjem veku je bil samostan samostojna gosposčina, ki je imela za svoje podložnike pravico sodstva, od l. 1319. dalje pa celo pravico krvnega sodstva.

Velikega pomena je bil stiški samostan kot središče srednjeveškega kulturnega življenja; krčil je gozdove in jih spreminjal v plodno zemljo, gradil ceste, imel pa je tudi šolo za slovenski jezik in glasbeno šolo, ki je obstajala od konca 16. stoletja vse do l. 1784., ko je cesar Jožef II. samostan ukinil.

Opatija Stična je bila več stoletij cerkveno središče za vso Dolenjsko in skozi ves srednji vek najuglednejši samostan na Kranjskem. Papeži in cerkveni zbori so podelili samostanu razne pravice in privilegije. Stiški opat je imel pravico blagoslavljanja cerkveno obleko, posvečevati kelihe, oltarje in cerkve, smel je nositi škofovsko mitro in pastirsko palico, kar so bila škofovska znamenja, prav tako pa je smel podeljevati tudi nižje duhovniške redove. Bil je obdarovan s tolikimi pravicami, da je lahko nastopal kot cerkveni knez.

Še večji delokrog pa je dobil stiški samostan, ko so mu vtelesili mnogo župnij, tako:

Št. Peter v Savinjski dolini,

Št. Vid, ki je imel 70 podružničnih cerkev,

Dobrnice,

Krko,

Belo cerkev s podružnicami v Šmarjeti, Škocijanu ter Št. Petru pri Novem mestu,

Žužemberk, l. 1496. pa še

Šmarje pri Ljubljani.

L. 1471. so Turki stiško opatijo popolnoma razdejali, skoraj vse menihe pa odpeljali v sužnost; toda komaj so obnovili samostan, že so ga Turki ponovno porušili l. 1529. Sredi 16. stoletja so samostan obnovili in ga zavarovali z močnim obzidjem in obrambnimi stolpi. Samostan je od 14. stoletja dalje gospodarsko vedno bolj propadal, pešati pa je začelo tudi redovno življenje, ki je hiralo vse do ukinitve samostana l. 1784.

Od l. 1850. do l. 1896. je samostan služil za nastanitev državnih uradov, nato pa zopet prvotnim namenom, ker so samostan obnovili.

Samostanska cerkev Žalostne Matere božje je bila zgrajena l. 1156. v romanskem slogu, ki so jo pozneje obokali in prenovili v baročnem slogu.

Grb: na zlatem ozadju bel grajski zid z odprtimi vrati in na vsaki strani vrat z dvema strelskima linama; na vrhu zidu stoji na levo obrnjena rjava ptica.

RIBNICA.

RIBNICA je bila obljudena že v pradavnini in je v rimski dobi ob robu doline vodila rimska cesta čez Otavico proti Kočevju.

Razvoj trga RIBNICE je v tesni zvezi z RIBNIŠKIM GRADOM, ki so ga zgradili fevdniki oglejskih patriarhov ŽOVNEŠKI GOSPODJE. L. 1082. je grad

prešel v last grofov Auerspergov, leta 1265. v last Ortenburžanov, l. 1418. v last Celjskih grofov, ki pa so l. 1456. z Ulrikom II. izumrli in je vsa celjska posest, tako tudi Ribniški grad, prešla v last Habsburžanov, ki so l. 1618. grad prodali rodbini Kizelj; od l. 1810. pa je v lasti rodbine Rudež.

RIBNICA je proti koncu srednjega veka zaslovela zaradi proste trgovine s platnom, živino in lesnimi izdelki, ki jo ji je podelil l. 1492. cesar Friderik III. Trg Ribnico so Turki v letih 1462.—1564. večkrat oropali in požgali. V Ribnici je bila najbrže najstarejša gimnazija na Kranjskem, v dobi Napoleonove Ilirije pa je šola v Ribnici tako zaslovela, da so jo obiskovali dijaki iz najrazličnejših krajev Kranjske, med njimi tudi naš največji slovenski pesnik dr. France Prešeren.

Grb: na rdečem ozadju v beli reki navzgor plavajoča riba.

NOVO MESTO.

Kraj, kjer se sedaj nahaja NOVO MESTO, je bil obljuden že v predzgodovinski dobi, prav tako pa tudi v bronasti, železni in rimski dobi. V srednjem veku se na tem kraju omenja naselbina GRADEC, ki jo listine omenjajo že l. 1081., nato pa l. 1257. kot središče pristav stiške opatije. Gradec se omenja kot trg že leta 1351., ki je bil močno utrjen in ga je vojvoda Rudolf IV. Habsburški povzdignil 7. aprila 1365. v mesto, ki je dobilo po njem ime RUDOLFSWERT, listine iz 16., 17. in 18. stoletja pa to mesto nazivajo NEUSTADTL, katero ime je cesar Jožef II. l. 1785. potrdil, ime RUDOLFSWERT pa uradno ukinil.

Ob ustanovitvi mesta je Rudolf IV. podelil mestu tudi grb, imenoval mestnega sodnika ter določil mestni pomerij: reka do izliva Prečine

(Prikhina) v Krko; ob Prečini do njenega izvira pod gradom Luknjo, odtod čez Kal in okoli Kačjega hriba pod Strmcem do Pimerka; od Pimerka mimo Ždinje vasi pod gradom Hmeljnikom do Grčevja, kjer izvira potok, ki je do svojega izliva v Krko pri vasi Lešnici mejil novomeški sodni okraj. V tem pomeriju je imel mestni sodnik tudi pravico krvnega sodstva.

Turki vkljub večkratnim napadom v letih 1469.—1563. mesta niso mogli zavzeti, ker je bilo dobro utrjeno in je bila v njem močna vojaška posadka. Ko pa je dal nadvojvoda Karol zgraditi v letih 1570.—1580. mesto Karlovec, se je vojaštvo preselilo iz Novega mesta v novozgrajeni Karlovec, mesto pa je začelo gospodarsko propadati, propad pa so pospešili še veliki požari v l. 1540., 1576., 1584. in 1605. Ko je nadvojvoda Karol uvedel l. 1573. na Kranjskem pošto, ki je vodila iz Gradca v Ljubljano (fusslau-fende Ordinarie-Post), l. 1588. pa ježno pošto iz Ljubljane preko Višnje gore, Trebnjega, Novega mesta in Metlike v Karlovec (ordentliche reitende Post), je Novo mesto postalo važna poštna postojanka. Pred ustanovitvijo Napoleonove Ilirije so se pojavili francoski vojaki prvič v Novem mestu l. 1797., bili pa so ujeti. Toda 16. decembra 1805. so Francozi Novo mesto zasedli, ga 4. januarja 1806. izpraznili, nato pa 6. avgusta 1806. ponovno zasedli. L. 1813. je mesto zopet prešlo v last Habsburžanov, ki so ga obdržali vse do leta 1918. Leta 1894. je Novo mesto dobilo železniško zvezo z Ljubljano.

V Novem mestu se omenja kapiteljska šola že l. 1495. in 1509., dekliška šola je bila ustanovljena l. 1816., gim-

nazija pa l. 1746., ki so jo otvorili v frančiškanskem samostanu, zgrajenem l. 1472. L. 1929. je Novo mesto dobilo še meščansko šolo.

Grb: na srebrnem ozadju z rdečim baržunom pokrit prestol, na katerem sedi rdeče oblečen vojvoda Rudolf IV., ki drži v desnici modro kroglo z zlatim križem, v levi roki pa avstrijsko zastavo.

MOKRONOG.

V bližnji in daljni okolici današnjega MOKRONOGA so bila naselja že v železni dobi, jugozahodno od današnjega trga so imeli že Kelti svinčeni rudnik.

V rimski dobi je bilo v Mokronogu važno rimsko naselje z utrdbo, ki je ščitila rimsko cesto iz Trebnjega v Šmarjeto. MOKRONOG je bil v začetku 11. stoletja last Seliških grofov, od l. 1034. last ženskega samostan v Krki, od l. 1072.—1616. pa last škofije v Krki.

Kot trg se MOKRONOG prvič omenja l. 1280. Imel je lastno sodstvo. Po letu 1616. je začel Mokronog gospodarsko propadati. Trg je bil zaradi obrambe proti Turkom v 16. in 17. stoletju obzidan.

MOKRONOŠKI GRAD so zgradili najbrže že Seliški grofi, ki so ga nato podelili v fevd MOKRONOŠKIM GOSPODOM, nato pa je prešel v last grofov Bogen. L. 1439. je grad zavzel Jan Vitovec, vodja celjskih najemniških čet, in ga opustošil. L. 1515. pa so grad zavzeli kmetje ob priliki „p u n t a“. Grad, ki je še danes ohranjen, je imel tudi pravico krvnega sodstva za svoje podložnike.

Grb: na srebrnem ozadju stopalo desne noge v naravni barvi.

(Konec prihodnjič.)

Maurice Prax:

Nova obleka

Gospa Bazonges se je z zadoščenjem opazovala v velikem ogledalu in njeno lepo lice je žarelo od božanskega veselja.

Njena nova obleka jo je očarala. Po najnovejši modi je bila ukrojena, precej zamotana v svoji izdelavi, s tuniko, životkom, obšivi, gubicami, malimi rožami in čipkami.

Gospa Bazonges jo je naročila za večerno zabavo pri grofici de Saint-Palmyre, ki se je prav ta večer vršila. Ta zabava je bila ena od najbolj uvaževanih prireditev družbe.

„Se vam zdi, da nič ne manjka, Marička?“

„Ne, gospa. Ta obleka vam sijajno pristoja! Nikdar še ni imela gospa tako krasne obleke!“

Služabnica je uslužno dodala:

„Mislim, da vam bo gospa Malycane strahovito nevoščljiva: baronica Boure prav tako... Oh! Če je kdo tako lep kot ste vi, gospa, je vedno lepo oblečen!“...

Gospa Bazonges se je vsa srečna nasmehnila. V resnici, danes bo doživela uspehe. Majhen izpuščaj, ki se ji je napravil na nosu in ki jo je tako vznemiril, je sedaj izginil kot bi ga kdo odpihnil. Njena koža je bila čista, ohranjena in sveža. Lasje so obleki delali vso čast. Še nikdar ni bila počesana z večjo domišljijo, spretnostjo in ljubkostjo. Bili so mehki, blesteči, plavi, nad njenim nežnim tilnikom. Prav zares, gospa Bazonges je bila očarljiva.

„Koliko je ura, Marička?“

„Sedem, gospa! Mislim, da se gospod ne bo zakasnil...“

Prav tedaj je zazvonilo.

„Ali gospod ni vzel svojih ključev?“

Toda ni prišel gospod Bazonges, pač pa je poštar prinesel brzojavko.

„Brzojavka?... Kaj neki to pomeni? Kdo jo je poslal? Kaj se je zgodilo? se je spraševala gospa Bazonges, ko je z obotavljanjem prekladala mali modri list v rokah.

Končno se je odločila. Toda takoj je bolno kriknila.

„Oh, moj bog!“

„Kaj je, gospa?“

„Moja teta v Toursu, moja teta Lucija, je nenadno umrla...“

Marička se je napravila za zelo žalostno:

„Oh! Kakšna težka nesreča za vas, gospa! Vaša teta, ki je bila tako dobra!...“

Prav za prav pa gospa Bazonges ni bila tako grozno potrta. Komaj da je poznala to teto, ki je bila precej zadirčne narave.

Vendar najbolj obupno je bilo to, da je smrt te sorodnice z dežele padla ravno na dan, ko se je vršila večerna zabava pri gospe de Saint-Palmyre.

Kakšna smola! je zamrmrala gospa Bazonges, vsa obupana...“
Prav zares, preveč nesrečna sem...“

Žalostno se je pogledala v zrcalu.

Morala bo odložiti to prekrasno obleko, ki ji je tako dobro pristojala, oblekla se bo v črno, nositi bo morala odvratno žalno obleko... Namesto da bi se ji divili, namesto da bi jo oboževali in obkroževali pri gospe de Saint-Palmyre, namesto tega, se bo morala zapreti v sobo in se hitro napraviti, da bi mogla z možem v Tours...

Začela je jokati...

„Vse skupaj je to zelo sitna stvar,“ je rekla Marička. Če bi rekla gospej, da me prav za prav kar jezi, če pomislim, da se gospa ne bo pokazala v svoji lepi obleki... „Kako bo zadovoljna gospa de Malycorne, če vas ne bo...“

„Kaj naj naredim, moja uboga Marička?,“ je z vzdihom vprašala gospa Bazonges.

„Oh! dobro, gospa, če bi bila jaz na vašem mestu... Jaz bi gotovo šla na to zabavo...“

„Vi ste neumni, Marička.“

„Ne. Vse to bi lahko uredila, če bi bila gospa. Sedaj ne bi pokazala brzovjavke gospodu. Ko bi se gospa in gospod vrnila z zabave, jo bi našla doma. Gospej Luciji ne boste mogla prav nič pomagati s tem, da ne boste šli k gospej de Saint-Palmyre...“

„Morale bi na vsak način za sedaj prikriti to brzovjavko, Marička. Poglejva, če bi bilo to mogoče...“

Gospa de Bazonges je končno ugotovila, da bi bilo to lahko narediti.

Zopet se je pogledala v zrcalu. Kako krasna je v tej obleki!...
Kakšna škoda!...

„Vi ste hudobni duh, Marička!“ je vzkliknila. „To ni prav, da me na tak način izkušate...“

„Jaz,“ je odvrnila Marička, „jaz pa pravim, da je greh, če se gospa ne bo pokazala v novi obleki... Vendar, še na nekaj sem se domislila...“

„Na kaj pa?“

„Da vas ne bi ljudje mogli sumničiti ali opravljeni, bom pa jaz prinesla gospej brzojavko, tako proti koncu zabave. Na tak način bodo lahko videli, da gospa ni mogla ničesar vedeti o smrti tete.“

Kako prebrisana je bila ta-le Marička!...

Gospa Bazonges se je pa domislila, kako dramatično bo padla ta brzojavka v razigranost in veselje zabave.

Ona bo kriknila, potočila nekaj solza... Njene prijateljice bodo pridrvele in jo tolažile... Mnogo bodo govorili o njej in morali bodo omeniti tudi kaj o njeni krasni toaleti...

Ne bi mogla bolj obrniti pozornost nase kot na ta način in to si je gospa de Bazonges iz srca želela, kajti čutila je, da je lepa in da ima krasno obleko...

S srečnim smehljajem je zamrmrala.

„To ni prav, Marička, to ni prav, da tako govorite! Še nikdar mi niste svetovali kaj tako nelepega. Vendar, tem slabše! Napravljena sem. Pripravljena sem! Torej dobro, šla bom k gospej de Saint-Palmyre...“

„Kako vesela sem tega, gospa!“ je vzkliknila Marička.

* * *

Proti enajsti uri, ko se je Marička ravno pripravljala, da bi nesla brzojavko k gospej de Saint-Palmyre, je pozvonil poštar in izročil novo brzojavko.

„Ravno prav je prišla!“ si je dejala Marička. „Prvo brzojavko sem itak slabo zlepila nazaj, zato bom to drugo nesla gospej. Najbrž ji znova telegrafirajo, da je njena teta umrla in da naj pride.“

Stekla je k gospej de Saint-Palmyre kot je bilo dogovorjeno in oddala brzojavko svoji gospodinji.

Gospa de Bazonges je narejeno vznemirjeno in nestrpno odprla brzojavko. Mislila je, in popolnoma naravno, da je to tista brzojavka, ki jo je malo prej dobila, in ne da bi jo prebrala, jo je takoj zmečkala, vrgla na tla in vzkliknila:

„Moj Bog! To je strašno! To je kruto!... Kako žalostna vest...“

Vrgla se je v jok. Gospa de Saint-Palmyre, gospa de Malycorne, gospa Bouvre so jo obstopile in jo mirile...

„Kaj se je vendar zgodilo? Kakšno novico je izvedela?“

Gospod de Bazonges, ki je dotedaj igral bridge, je prihitel k svoji ženi.

Tedaj je uboga mala gospa de Bazonges med jokom komaj izdavila iz sebe:

„Moja teta, moja uboga teta Lucija je umrla... Oh! Kako je to strašno!... In da morem na plesu zvedeti to žalostno vest! To je strašno!“

„Ubožica ti nesrečna! Ubogi angel!“, so vzklikale njene najboljše prijateljice.

Objemale so jo, božale, dale so ji malo sladkorne vode.

Usodepolna brzojavka je ležala na tleh in gospa de Saint-Palmyre jo je pobrala...

„Dovolite, moja draga prijateljica, da preberem to strašno vest? Kaj pišejo? So morda kakšne podrobnosti?“

„Oh! Berite! je zajokala gospa Bazonges. „Jaz nimam več moči...“

Gospa de Saint-Palmyre je torej prebrala brzojavko, ki se je glasila takole:

Tours 17—2 1 5958. Nesporazum. Samo majhna omedlevica. Teta Lucija ni umrla. Ne razburjajte se. Nobene nevarnosti!

Iz francoščine prevedel V. B.

P—c S.:

Balada

*Kakor iz večnosti dih
rahel večernik pihlja;
mrak je dišeč in ves tih,
mehke so barve neba.*

*Lipa zelena stoji,
vetrič se z listjem igra;
Čuj! Ali dekle ihti?
Je li šum tožen voda?*

*Mrak je, odgovora ni, —
sence se črne vijò,
lipa otožno ječi,
tema zagrinja zemljò.*

Zadružni vestnik

Iz uprave

Nakupovalni termini za mesec december

Dne	Ljubljanski člani po abecedi	Za člane s proge ne glede na abecedo	Dne	Ljubljanski člani po abecedi	Za člane s proge ne glede na abecedo
2. XII.	A, B	Škofljica — Grosuplje vklj	11. XII.	M, N,	—
3. XII.	C, Č, D, E	Višnja g. — Mirna Peč Trebnje — St. Janž	12. XII.	P	—
4. XII.	F, G	Novo mesto loco Novo m. — Straža T.	13. XII.	R, Ž	Verd — Rakek
5. XII.	H, I, J	Cušperk — Kočevje	15. XII.	S	D. M. v Polju Zalog
6. XII.	K	—	16. XII.	Š, T	
9. XII.	K, O	Kandija — Metlika	17. XII.	U, V, W	Ježica
10. XII.	L, Z	Brezovica — Borovnica Vrhniska proga	18. XII.	—	

Posebej opozarjamo, da pride O na vrsto dne 9. decembra obenem s črko K, črka Z na 10. decembra obenem s črko L, črka Ž pa 13. decembra obenem s črko R.

Razen tega še pripominjamo:

1. Vsak član mora kupovati robo le v oni prodajalni (v Ljubljani ali šiški), ki je označena s štampiljko v njegovi nakupovalni knjižici.

2. Abecedni red članov pride vpoštev samo za člane mesta Ljubljane. Stavljjen je tako, da bo, kolikor mogoče, v naših prodajalnah vsak dan postreženo enako število članov.

3. Člani s proge, ki prihajajo v Ljubljano kupovat robo s proge osebno, niso razvrščeni po abecednem redu, temveč po posameznih progah, kakor je to razvidno iz tabele.

4. Za člane s proge, ki robe ne naročajo osebno, v tabeli navedeni nakupovalni termini ne veljajo. Ti člani naj pošljejo svoja naročila in zaboje na zadrugo ob sledečih terminih:

a) Z vseh dolenskih prog 6. v mesecu;

b) s proge Brezovica—Rakek in Brezovica—Vrhnika ter s postaje Zalog in D. M. v Polju 9. v mesecu.

5. Člane opozarjamo, da pri osebno naročilu prinesejo s seboj brezpogojno karte za moko, riž, mast itd. Člani, ki robe ne naročajo osebno, morajo vse te karte priložiti k nakupovalnim knjižicam v zaboj oziroma k embalaži.

Brez karte se roba ne sme in se ne bo izdajala!

6. Članom s proge se bodo živila, v kolikor jih ne bodo osebno odnesli, odpremila z vlakom v sledečih terminih:

a) Na progo škofljica—Novo mesto—Straža Toplice in Trebnje—št. Janž (izključno postaje Grosuplje) 16. v mesecu;

b) na progo Grosuplje (vključno) —Kočevje 17. v mesecu;

c) na progo Kandija—Metlika 16. v mesecu;

d) na progo Ljubljana—Rakek in Brezovica—Vrhnika 20. v mesecu;

e) na progo Ljubljana—Zalog 20. v mesecu.

Če pade na te datume nedelja ali praznik, se roba odpremi naslednji dan.

Člane še opozarjamo, da zadruga ne prejema vseh vrst živil (zlasti ne moke, testenin, riža itd.) naenkrat, temveč postopoma v obrokih v manjših količinah; zato te robe tudi članom ne bo mogla vedno naenkrat dostavljati. V teh primerih bo zaostalo robo zadruga izdajala izven določenih terminov in se bodo v ta namen odprle posebne pomožne blagajne. Če bo pa le mogoče, bo zadruga skušala dobiti — vsaj za člane s proge — celotno mesečno količino in jo naenkrat odpremiti.

Člane z vseh prog ter člane iz Zaloga in D. M. v Polju opozarjamo, da naj prihajajo k nakupu samo ob njim določenih terminih in ne poljubno kot doslej.

Kakor smo to delali že v prejšnjih mesecih, bomo tistim članom, ki s celotnim nakupom živil ne morejo čakati do svojega termina, ker jim je bil z abecednim redom preložen preko starega nakupovalnega termina, izdajali tudi v decembru pri posebni blagajni izven določenih terminov sledeča živila: testenine, riž, moko, mast in sladkor. Po ostala živila pa naj pridejo ob svojih terminih. Prosimo pa, da člani tudi tukaj navedena živila kupujejo, če le mogoče, ob svojih terminih.

Razvoz živil ljubljanskim članom na dom

Od meseca aprila t. l. dalje smo morali ukiniti ljubljanskim članom dostavo živil na dom vsled tega, ker nismo imeli ne avtomobilov in ne konj za prevoz blaga na razpolago. Uspelo nam je sedaj kupiti še drugi tovorni avto, ker tega itak nujno potrebujemo za dovoz živil iz raznih skladišč in z dežele.

Upravni odbor je na svoji seji odločil, da bo zadruga počenši s 5. decembrom t. l. uvedla proti odškodnini zopetno dostavo živil na dom onim ljubljanskim članom, ki bodo to želeli.

Ker stane danes nabava motornih vozil in nabava pogonskih sredstev veliko denarja, je zadruga za dostavo živil prisiljena zaračunati dostavnino za vsako pošiljko Lit 250. Kdor pa dostave živil ne mara, bo pač moral blago sam odnesti kot dosedaj.

Ko pride član po določenem abecednem redu k nakupu živil, naj samo pri blagajni izrazi željo, da se mu blago dostavi na dom. Blago mu bo dostavljeno v dnevih, ki so spodaj določeni.

Dostava živil na dom se bo izvršila iz obeh prodajaln šiške in glavnega kolo-dvora.

Člani prodajalne šiške so razdeljeni na 8 okrajev,

člani prodajalne Ljubljana gl. kol. pa na 5 okrajev.

Načrti, kako so razdeljeni ljubljanski okraji, so izstavljeni v obeh naših špece-rijskih prodajalnah; iz teh načrtov bodo člani lahko razvideli posamezne okraje. Rdeče očrtani okraji spadajo pod prodajalno šiška, zeleno očrtani pa pod prodajalno Ljubljana gl. kol. Naprošamo ljubljansko članstvo, da se te razdelitve tudi drži.

Razvoz na dom se bo vršil mesečno po štirikrat v vsak okraj po sledečem razporedu:

1. Članom z začetno črko priimka A, B, C, Č, D, E, F in G dne 5., 6. ali 8. decembra;

2. članom z začetno črko priimka H, I, J, K, O, L in Z dne 11., 12. ali 13. decembra;

3. članom z začetno črko priimka M, N, P in Ž dne 15., 16. ali 17. decembra;

4. članom z začetno črko priimka S, Š, T, U, V in W dne 18., 19. ali 20. decembra.

Članom, ki stanujejo na Ježici, Stožicah, Savljah, Mali vasi, Brdu, Kozarjih, Vrhovcih, Dolnicah, Novih Jaršah, Toma-

čevem in na Cesti dveh cesarjev, bodo naša vozila vsled oddaljenosti dostavljala naročena živila samo enkrat na mesec, in to 22. in 25. decembra.

Opozarjamo vse člane, da nakupovalni termini, ki so dosedaj uvedeni po abecednem redu, ostanejo še nadalje v veljavi.

Naročena živila se bodo začela dostavljati vedno po vrstnem redu okrajev (t. j. najprej v prvi, potem v drugi okraj itd.), tako da bodo z dostavo odpravljeni vsi okraji v najmanj treh dneh za dotični abecedni red.

Po „Zadrugarju“ bodo vsi ljubljanski člani vedno obveščeni, kdaj in v katerih dneh se bo vršila dostava za prihodnje mesece.

Upravni odbor.

Včlanjenje v „Zadružno zvezo“ v Ljubljani.

Po predpisih § 89 zakona o gospodarskih zadrugah mora biti vsaka zadruga članica Zveze, ki ima pravico za revizijo svojih zadrug.

Naša zadruga je bila pred vojno včlanjena v „Zvezi nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu“, ki je bila njena revizijska in poslovna zveza. Ker je po končani vojni radi razdelitve veza z „Zvezo“ v Beogradu ukinjena, smo prijavili našo zadrugo „Zadružni zvezi v Ljubljani, z. z. o. j.“, ki nas je sprejela v svoje članstvo. S tem je naša zadruga podvržena reviziji Zadružne zveze v Ljubljani.

Prosimo člane, da to obvestilo vzamejo na znanje.

Zadružne vesti

Mazzini o zadružništvu.

Giuseppe Mazzini pravi o zadružništvu: „Mi ne stremimo za tem, da bi rešili socialno vprašanje z bojem razredov niti poklicev, ki se konča samo v pojemanju produkcije in podražitvi dnevnega življenja; mi ga tudi ne skušamo reševati z nasilnimi dejanji proti privatni lastnini, ki je izvor stremljenja in pridnosti, pač pa ga skušamo rešiti tako, da ustvarimo nove vire dohodkov, produkcije in konsuma.“

Delitev zadružništva po raznih strujah.

Zadružništvo bi se po našem naziranju sploh ne smelo opredeljevati po takšnih ali drugačnih smereh (političnih, verskih itd.), vendar je dejstvo, da se opredeljujejo. Milan Vičič v svoji I. knjigi „Zadružništva“ te smeri tako-le označuje:

I. Kmečke zadruge in zadruge mestnega srednjega stanu. — Te grade preko kapitalističnega sistema, v jedru pa tega sistema ne zanikujejo. Po izvoru duhovnih korenin, ki dajejo temu zadružništvu smer, razlikujemo dve viji:

- a) vejo liberalnega meščanstva in
- b) krščansko-socialno vejo.

Semkaj bi bilo po Vičiču prištevati „ne glede na strogo ločitev pod a) in b): Schulze-Delitzscha, H. Krügerja, Raiffeisena, V. Huberja, G. Mazzinija, G. Valentinija itd.“

II. Zadruge proletariata, delavcev in nižjega srednjega stanu. — Ta skupina zadružništva vidi v današnjem gospodarskem sistemu samo prehodno stanje in se smatra samo le kot sredstvo za doseg novega ali samostojnega gospodarskega reda. Tudi tu lahko torej ločimo dve podskupini:

a) zadružništvo bodi sredstvo v boju za drug družabni sistem izven kapitalističnega; semkaj spadajo marksisti in socialisti revolucionarne smeri;

b) zadružništvo samo je nov gospodarski sistem, ki lahko zamenja kapitalističnega. Poborniki za to tezo so: Ch. Gide z Nimsko šolo, B. Lavergne, E. Poisson, Fr. Staudinger in H. Kaufmann s Hamburško šolo in dr.

Stvarna klasifikacija združništva.

Kako delimo združništvo z vidika njegovih gospodarskih nalog, je po mnenju V. Totomianza najbolje povedal prof. Hans Müller, ki loči združništvo tako-le:

I. Pridobitne zadruge.

II. Gospodarske zadruge.

Pridobitne zadruge se dele:

1. Zadruge nesamostojnih pridobitnih krogov (delavske zadruge). Semkaj spadajo: obrtne proizvodjalne zadruge, zakupne zadruge, delovne zadruge za izvršitev raznih del, kakor n. pr. zadruge uslužbencev, kočijažev, poljskih delavcev;

2. zadruge samostojnih pridobitnih krogov (zadruge podjetnikov), to so:

kreditne zadruge, hranilnice in posojilnice, ljudske banke, nabavljalne zadruge vseh vrst (za nabavo živežnih potrebščin, surovin itd.), kmetijske zadruge, električne in trgovinske zadruge, rokodelske proizvodjalne zadruge, kmetijske strojne zadruge, živinorejske zadruge, zadruge za prodajo na drobno, gozdne,

pašniške in ribiške zadruge, zadruge za prodajo žita, mleka itd. zadruge za proizvodjanje raznih hranil, združne mesarije, mlini, viničarske zadruge itd.

Gospodarske zadruge se dele:

1. Zadruge za skupno nabavo (organizacija konsumentov), kakor splošne konsumne zadruge delavcev, nameščencev, zadruge za nabavo premoga, za prekomorski dovoz živil, za razsvetljava, združne gostilne, penzije in hoteli, združne lekarne, stavbne zadruge za skupno nabavo nepremičnin in zavarovalne zadruge;

2. zadruge za skupno proizvodnjo (produkcijo): združne pekarnice, mesarije, mlini, krojaške delavnice, zadruge za gradnjo malih podeželskih hišic, ki se oddajajo članom, združne založbe in tiskarne;

3. zadruge za skupno nabavo in proizvodnjo, ki obsegajo mešane konsume in proizvodjalne zadruge, kolonizacijske zadruge, stavbne zadruge za kolonije hiš z vrtički in mešane zadruge.

Gospodarski in tržni pregled

Razdelitev oblačilnih nakaznic

Izšla je naredba in navodila za racionalno prodajo tekstilnih izdelkov, oblačilnih predmetov in obutve. Izkaznice so že razdeljene.. Delijo se na 5 vrst:

1. A, temnorumene barve za moške (od začetega 15. leta dalje);

2. A, vijoličaste barve za ženske (od začetega 15. leta dalje);

3. B, sivozelene barve za dečke (od začetega 5. do dovršenega 14. leta);

4. B, rumenkastobelega barve za deklice (od začetega 5. do dovršenega 14. leta);

5. C, zelene barve za otroke obojega spola (od 1. do dovršenega 4. leta).

Izkaznice A imajo 120, izkaznice B 96, izkaznice C pa 82 odrezkov. V vsakem štirimesečju se lahko izrabi samo tretjina odrezkov. Za poroke, novorojenčke, vojaške kroje, delovne obleke, športne predmete itd. se izdajajo posebni nakupovalni boni.

Dá si bodo naši člani lahko preračunali, kako naj prejete nakaznice najboljše uporabijo, priobčujemo v naslednjem tabelo, iz katere je za posamezne predmete razvidno število točk (odrezki z arabskimi številkami).

TABELA A.

Izdelki, ki so vezani na izkaznice.

I. Oblačilni predmeti za moške in dečke.

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številkami) za vsak posamezni predmet	
		moški	dečki
1	Obleke (izvzemši delovne): a) izdelane iz blaga, ki vsebuje volno ali tipizirano volno	75	40
	b) ostale (poletna vrsta)	50	25
2	Jopiči (izvzemši delovne): a) izdelani iz blaga, ki vsebuje volno ali tipizirano volno	40	22
	b) ostali (poletna vrsta)	30	15
3	Telovniki: a) izdelani iz blaga, ki vsebuje volno ali tipizirano volno	10	5
	b) ostali (poletna vrsta)	5	3
4	Hlače (izvzemši delovne): a) izdelane iz blaga, ki vsebuje volno ali tipizirano volno	25	13
	b) ostale (poletna vrsta)	15	7
5	Kratke hlače: a) izdelane iz blaga, ki vsebuje volno ali tipizirano volno	15	10
	b) ostale (poletna vrsta)	8	5
6	Zimske suknje, plašči, površniki (izvzemši površnike iz gabardina)	80	48
7	Dežni plašči in površniki iz gabardina	40	24
8	Dežni plašči iz celofana ali drugih sintetičnih snovi	20	10
9	Srajce, katere koli oblike in za katero koli rabo, razen srajc s kratkimi rokavi	10	6
10	Srajce s kratkimi rokavi	7	4
11	Lutke (delovne halje)	25	20
12	Delovni jopiči	20	15
13	Delovne hlače	10	7
14	Spodnje hlače (ne iz pletenin)	6	3
15	Kopalni plašči	50	48
16	Pižame: a) nočne	20	15
	b) dnevne	30	24
17	Halje: a) iz volne ali tipizirane volne	50	50
	b) ostale	30	30
18	Žepni robci	1	1
19	Ostali robci	3	3
20	Predpasniki	10	5
21	Šali	15	15
22	Šerpe	7	6
23	Kožuhi	110	80

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številkami) za vsak posamezni predmet	
		moški	dečki
Pletenine:			
1	Maje ali spodnje hlače, težke: a) do 100 g	5	5
	b) od 101—250 g	10	10
	c) nad 250 g	16	16
2	Jopiči, telovniki in druge zunanje pletenine, po kosu težki: a) do 100 g	5	5
	b) od 101—200 g	10	10
	c) od 201—400 g	20	20
	d) nad 400 g	30	30
3	Kopalne obleke	15	7
4	Kopalne hlačke	7	4
5	Nogavice, dokolenke in kratke (1 par)	2	1
6	Dolge nogavice (1 par)	6	4

II. Konfekcionirani predmeti za ženske in deklice.

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številkami) za vsak posamezni predmet	
		ženske	deklice
1	Kompletna obleka z jopico: a) izdelana iz volnenga blaga ali tipizirane volne	60	33
	b) ostala (poletna vrsta)	30	16
2	Obleka v enem samem kosu: a) izdelana iz volnenga blaga ali tipizirane volne	40	21
	b) ostala (poletna vrsta)	20	11
3	Posamezne jopice: a) izdelane iz volnenga blaga ali tipizirane volne	36	20
	b) ostale (poletna vrsta)	15	9
4	Srajčke	6	3
5	Spodnja krila: a) izdelana iz volnenga blaga ali tipizirane volne	18	11
	b) ostala (poletna vrsta)	10	5
6	Zimske suknje, plašči, površniki, (izvzemši površnike iz gabardina): a) izdelani iz volnenga blaga ali tipizirane volne	65	39
	b) ostali (poletna vrsta)	25	15
7	Dežni plašči in površniki iz gabardina	35	21

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številkami) za vsak posamezni predmet	
		ženske	deklince
8	Dežni plašči iz celofana ali drugih sintetičnih snovi	20	10
9	Srajce, katere koli oblike in za katero koli rabo	8	5
10	Spodnje hlače (izvzemiš pletene)	3	2
11	Spodnje obleke in kombineže (izvzemiš poletne)	8	5
12	Predpasniki	5	3
13	Kopalni plašči	50	48
14	Pižame	15	12
15	Halje:		
	a) iz volne ali tipizirane volne	40	40
	b) ostale (poletna vrsta)	15	15
16	Žepni robci:		
	a) ki merijo ob strani manj kot 25 (1 par)	1	1
	b) ostali	1	1
17	Robci, drugi	3	2
18	Šali	15	15
19	Šerpe	6	4
20	Kožuhi iz domače kožuhovine za širšo uporabo (jagnečji, zajčji, mačji, krtov):		
	a) jopice	25	25
	b) plašči	40	40
21	Ostali kožuhi:		
	a) jopice	60	60
	b) plašči	90	90
	Pletenine:		
1	Maje ali spodnje hlačke, težke:		
	a) do 75 g	4	4
	b) od 76 do 200 g	8	8
	c) nad 200 g	12	12
2	Spodnje obleke in kombineže, težke:		
	a) do 125 g	7	7
	b) od 126 do 250 g	12	12
	c) nad 250 g	16	16
3	Pletenine zunanje, po kosu težke:		
	a) do 100 g	5	5
	b) od 101 do 200 g	10	10
	c) od 201 do 400 g	20	20
	d) nad 400 g	30	30
4	Kopalne obleke	15	7
5	Nogavice in kratke nogavice (1 par)	2	1
6	Športne nogavice (1 par)	6	4

III. Konfekcionirani predmeti za otroke.

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številkami) za vsak posamezni predmet
	a) izdelane iz volnenega blaga ali tipizirane volne	15
	b) ostale (poletna vrsta)	7
2	Kratke hlače:	
	a) izdelane iz volnenega blaga ali tipizirane volne	7
	b) druge (poletna vrsta)	3
3	Zimske suknje, površniki, plašči in dežni plašči	15
4	Srajce	2
5	Spodnje hlačke (izvzemiš pletene)	2
6	Pižame	6
7	Žepni robci (1 par)	1
8	Predpasniki	2
9	Šali in šerpe	4
	Pletenine:	
1	Maje, spodnje hlačke in kombineže, težke:	
	a) do 50 g	3
	b) nad 50 g	6
2	Zunanje pletenine, težke po kosu:	
	a) do 75 g	4
	b) nad 75 g	8
3	Kopalne obleke	3
4	Nogavice in polnogavice (2 para)	1
5	Dolge nogavice (1 par)	2

IV. Konfekcionirano hišno perilo.

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številkami) za vsak posamezni predmet
	a) za otroške postelje	20
	b) za eno osebo	40
	c) za več oseb	75
2	Podloge za prešite pernice:	
	a) za otroške postelje	5
	b) za eno osebo	10
	c) za več kot eno osebo	15
3	Posteljna pregrinjala:	
	a) za otroške postelje	10

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številkami) za vsak posamezni predmet
	b) za eno osebo	25
	c) za več ko eno osebo	40
4	Rjuhe:	
	a) za otroške postelje	9
	b) za eno osebo	15
	c) za več ko eno osebo	30
5	Prti:	
	a) za 6	45
	b) za 12	90
6	Prtiči (servijeti) in namizni prtički	5
7	Brisače (za m ²)	10
8	Kuhinjske brisače	3
9	Prevleke za blazine	8

V. Tkanine in prejice.

Zap. štev.	Predmeti	Število točk
1	Tkanine, volnene ali iz tipizirane volne:	<i>Odrezki z arab. štev.</i>
	1. široke do cm 100 in težke po tekočem metru:	
	a) do 200 g	po t. m. 8
	b) od 201 do 300 g	" " 10
	c) nad 300 g	" " 12
	2. široke nad cm 100 in težke po tekočem metru:	
	a) do 400 g	" " 16
	b) od 401 do 600 g	" " 20
	c) nad 600 g	" " 24
2	Ostale tkanine (poletna vrsta):	
	1. široke do cm 100 in težke po tekočem metru:	
	a) do 100 g	" " 4
	b) nad 100 g	" " 6
	2. široke nad cm 100 in težke po tekočem metru:	
	a) do 200 g	" " 8
	b) nad 200 g	" " 12
3	Podloge (jadrovina, salja, salje- ta, kroazé, podloga za rokave in žepe, klot in saten, krepí), težki do 60 g po tekočem me- tru	" " 2
4	Tkanine za telesno perilo	" " 3
5	Muslin in organdi	" " 2
6	Tkanine za dežne plašče in ga- bardine	" " 12

Zap. štev.	Predmeti	Število točk
7	Tkanine za hišno perilo:	<i>Odrezki z rim. štev.</i>
	1. za prte:	
	a) prti za 6 (cm 150 × 180 največ)	} Točke ustrezne konfekcije
	b) prti za 12 (nad cm 150 × 180)	
	c) prtiči (servijeti)	
	d) namizni prtíčki	
	2. ostale, široke po tekočem metru:	
	a) do cm 100	po t. m. 3
	b) od cm 101 do 200	" " 5
	c) nad cm 200	" " 10
8	Tkanine za pohištvo in druge neimenovane tkanine (razen v tabeli B naštetih), težke po tekočem metru:	
	a) do 200 g	" " 2
	b) od 201 do 500 g	" " 5
	c) nad 500 g	" " 10
9	Preproge in tapete	po m ² 5
	Prejice:	
1	Trgovska prejica za nadržbno prodajo (za pletenje in kvač- kanje)	<i>Odrezki z arab. štev. vsakih 100 g 4</i>
2	Prejica za šivanje, vezenje in krpanje	<i>Odrezki s črkami po abecedi vsakih 5 g ali 100 m 1(*)</i>

* Za nakup prejice za šivanje veljajo abecedne črke od A do F. Črke A in B se smejo uporabiti v I. četrletju veljavnosti izkaznice, črke C in D v II. in črke E in F, v tretjem. Črke, ki se ne uporabijo v enem četrletju, ostanejo v veljavi za nakup v naslednjem ali naslednjih četrletjih.

VI. Obutev

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številkami) za vsak par
1	Netipizirana obutev in obutev z gornjim delom iz kože in podplatom iz usnja (stare za- loge): ¹	
	a) za moške	80
	b) za ženske	80
	c) za dečke	30
	d) za otroke	20

TABELA B.

Izdelki, ki niso vezani na izkaznice.

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (odrezki z arabskimi številčkami) za vsak par
2	Tipizirana obutev in druga, katere gornji del in podplati so izdelani iz kože ali usnja: ¹	
	a) za moške	65
	b) za ženske	65
	c) za dečke	25
	d) za otroke	15
3	Obutev z gornjim delom iz tkanin in podplati iz gumija vključno galoše): ²	
	a) za moške	20
	b) za ženske	20
	c) za dečke	10
	d) za otroke	6
4	Domači čevlji (copate), katerih gornji del in podplati so izdelani iz kože ali usnja:	
	a) za moške	25
	b) za ženske	25
	c) za dečke	15
	d) za otroke	10
5	Cokle z lesenimi podplati, izvzemši take, ki se prosto prodajajo	10

¹ Za sandale se število zgoraj navedenih točk zniža za 10, če gre za sandale za moške ali ženske in za 5, če gre za sandale za dečke in otroke.

² Za sandale se število zgoraj navedenih točk zniža za 5.

VII. Kovčegi in torbe iz usnja in kože.

Zap. štev.	Predmeti	Število točk (Odrezki z rimskimi številčkami) za vsak posamezni predmet
1	Ročni kovčegi iz kože ali usnja, dolgi:	
	a) do 70 cm	10
	b) od 71 cm do 90 cm	20
	c) nad 90 cm	30
3	Veliko kovčegi iz usnja	100
4	Torbe za potovanja, torbe za toaletne predmete, aktovke, torbe in torbice za dame iz usnja in kože	2

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli

Mašni plašči, perilo in paramenti za cerkvene obrede.

Oblačila (izdelana za novorojenčke).

Čepice in podbradniki za otroke.

Žalni narokavniki in trakovi.

Čipke, tuli in vezanine (izvzete so vezanine iz tkanine).

Higienski servietni do največje meer 60 × 60 cm.

Ovratniki, manšete in kravate.

Stezniki.

Nedrci, intimni pasovi in pasovi kakršne koli vrste.

Naravnice, podveze za nogavice, nogavice za krčne žile, kolenke in potnice.

Pozamentarije.

Trakovi in trakci v širini pod 20 cm.

Ščitniki za nogavice.

Predmeti za ortopedične namene.

Aseptične obveze in gaze za zdravilne namene.

Rokavice.

Moški in ženski klobuki, kape in čepice.

Klobučevina za klobuke.

Dežniki in njihove prevleke.

Vsi predmeti drobne galanterije, tkani, pleteni ali zaviti, za okras obleke in oprave, toda ne širši od 5 cm.

Gumbi, zadrge, kvačke, zaponke in podobno.

Zastavice, zastave, distinkcije.

Platno za zavijanje ali za tehnične predmete.

Gumirano platno.

Gumirani izdelki in tkanine za zdravstvene namene.

Umivalniki in kadi iz gumirane tkanine in za kopanje.

Specialne gumirane tkanine za tipografske in litografske stroje.

Povoščeno platno.

Povoščene namizne tkanine.

Tkanine in izdelki iz slame, papirja, celofana in iz oblanic.

Imitacije pergamenta in kože za torbarstvo.

Cokle, izdelane celotno iz lesa ali samo z enim navadnim trakom iz kože ali tkanine v srednjem delu, za pritrditev na nogo.

Domači čevlji (copate) in obutev, če ni na njih koža ali usnje ali gumi.

Športni predmeti (razen čevljev in oblačilnih predmetov).

Rabljeni oblačilni predmeti, ako jih prodajajo tvrdke, ki imajo od oblasti za javno varnost dovolilo za tako trgovino.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli

Krompir.

Oskrba članstva s krompirjem je bila to jesen prav težka in še ni zaključena. Zadruga je imela na deželi nad 20 zaupnikov, ki jim je poverila nakupovanje krompirja pri dolenjskih kmetih. Nekateri so imeli več, drugi manj sreče. Potrebno je bilo, da so se podali tudi organi uprave in iskali novih virov, zlasti v kočevskih hribih. Največ krompirja so dostavili Kočevarji, ki so se pripravljali na izselitev iz pokrajine. Tako se je končno posrečilo, da je zadruga zbrala nad 50 vagonov krompirja, kar pa še ni zadostovalo za kritje vseh naročil, ki so jih člani predložili. Krompir je zadruga morala oddajati po maksimalnih količinah, kakor jih je določil Mestni prehranjevalni urad v sporazumu s Prevodom. Čim bo izdano oblastno dovoljenje, bomo članom razdelili še pripadajoče količine, tako da bodo s krompirjem v celoti preskrbljeni.

Zadruga si prizadeva, da priskrbi članom do spomladi tudi semenski krompir.

Računati moramo s tem, da je beli krompir odpovedal, ker je podvržen gnitju. Saditi bo treba zgodnjega ali tako zvanega rdečega, na katerega se bomo že to zimo do dobrega privadili.

Moka.

Zadruga bo delila v mesecu decembru koruzno moko. Ni pa še znano, koliko jo bo prejela in v kakšnem razmerju z enotno pšenično moko jo bo delila.

Mleko.

S strani članstva je veliko povpraševanja po mleku. Na žalost zadruga ne more vsem zahtevam ustreči. Pričakovali smo, da nam bo mlekarna na Vrhniki kontigent zvišala, pa se je godilo baš nasprotno: znižala nam ga je za 90 l na dan.

Ko bo mlekarna na Vrhniki svoj obrat spopolnila, upamo, da ji bo mogoče oddajati zadrugi zopet več mleka. Vse mlekarnarne dobivajo danes manj mleka, ker kmetje sami maslijo, kar bi se moralo preprečiti.

Fižol.

Po uredbi, ki je bila izdana, sme kupovati fižol od producenta, to je kmeta, le prehranjevalni zavod „Prevod“ in njih pooblaščenca. Cena za novi fižol na drobni prodaji je v maksimalnem ceniku št. 4 določena za fižol nizke vrste Lit 4'60, visoke vrste Lit 5'20. Dosedaj se novi fižol še ni kupoval in tudi še ni prišel v razprodajo.

Zadruga ima v zalogi še stari, beli, drobni fižol, ki je prav dober in ima nizko ceno. Novi fižol se bo prodajal v omejenih količinah kasneje, ker še ni suh in ga kmetje šele luščijo in prebirajo.

Pridelek fižola je bil letos srednji. Tudi na Hrvaškem je obvezna oddaja fižola in krompirja.

Drva in premog.

Večina članov se je oskrbela z drvimi in premogom pri naši zadrugi, ki je razdelila letos rekordno količino drv, namreč 3.500.000 kg ali 7000 m³. Drva so bila znatno cenejša kot pri trgovcih. Prejšnja leta so naši člani z úputnicami naročali drva sami pri svojih sorodnikih, znancih in na kmetih. Letos pa v mnogih primerih to ni bilo mogoče. Drva so se na drobno težko dobila, ker jih je vobče primanjkovalo. Izvoz je bil velik in tudi javne korporacije so nabavljale velike količine. Zadrugi se je posrečilo nakupiti ca 80 vagonov, tako da je potreba članstva krita in ima za zimsko sezijo še nekaj drv na zalogi.

Drugače je s premogom; tega zadruga dobiva le v odmerjenih količinah iz rudnikov v Kočevju in Št. Janžu.

Rumena koleraba in korenje.

V kočevskih hribih je zadruga nabavila tudi rumeno kolerabo in korenje za potrebe v obratih zadruge. Če bode nastalo povpraševanje s strani članstva, bomo ta živila oddajali tudi na člane. Rumena koleraba je trpežna in ni podvržena gnitju ter jo lahko prezimimo v vsakem, tudi slabem prostoru. Prikuha iz kolerabe je pomešana s krompirjem zelo

okusna in zdrava ter redilna hrana. Tudi rumeno korenje se uporablja za razne juhe in prikuhe ter je prav tako zelo zdrava hrana, zlasti za otroke. Rumena koleraba in rumeno korenje so najcenejša živila, ki jih moremo dandanes dobiti.

Jabolka.

Do sedaj smo oddali na člane več vagonov jabolk, tako da je zaloga skoro pošla. Nabavili smo še nekaj prav lepih zimskih jabolk za one, ki niso imeli prilike, da bi se z njimi oskrbeli. Ker radi pomanjkanja primernih shramb ne bomo držali čez zimo jabolka na zalogi, priporočamo članom, da jih čimpreje naročijo.

Kostanj.

Zadruga je razdelila med člane ca 17.000 kg goriškega in napuljskega kostanja po znatno nižji ceni kot je bila na trgu. Sedaj smo oddajali dolenski, t. j. belokranjski kostanj po maksimalni ceni, t. j. po 5 lire za kg. Ta kostanj je bil lep, zdrav in sladak, le da je bil drobnejši kot goriški.

Marmelada.

Zadruga ima na zalogi prvovrstno domačo jabolčno marmelado, ki jo bo oddajala le v maksimiranih količinah po ceni L 10[—] za kg.

Uporaba konserviranega paradižnika.

Zadruga je nabavila večjo količino italijanskega paradižnika, katerega naj si člani nabavijo. Ker je to one vrste začimba, ki nadomešča glede okusa tudi maščobe, posebno pri raznih juhah in prikuhah, si ga bodo naše gospodinje sigurno preskrbele. Paradižnik posebno priporočamo k testeninam.

Vino.

V zadružnih prodajalnah in gostilnah se toči pravo naravno vino, dobavljeno pri vinogradnikih in vinarskih zadrugah v Vipavi, Istri, okolici Verone in iz vinogradov naših Brd. Poizkusili bomo nabaviti tudi dalmatinska vina z otoka Visa, kakor smo ga imeli vedno do sedaj na zalogi. Baje imajo v Dalmaciji še 500 vagonov starega nerazprodanega vina.

Zadruga prodaja tudi vino Chianti v steklenicah po 1 do 2 litra, ter beli in rdeči vermut.

Pojasnilo in prošnja

Naše zadružne prodajalne, zlasti še specerije so vedno polne zadrugarjev in njih svojcev, ki nakupujejo živila. Da ublažimo gnječo in omogočimo hitrejšo in boljšo postrežbo, smo upeljali nakupovalne termine po abecednem redu članov. Uspeh je očividen, vendar se še dogaja, da postrežba še ne gre tako od rok, kakor bi si želeli člani in vodstvo zadruge. Nekateri člani se pritožujejo, da je v prodajalnah zaposlenih premalo pomočnikov. Pripominjamo, da je osebja dovolj in bi ob pomnožitvi ne bilo racio-

nelno in polno izkoriščeno. So pa dnevi, ko je to osebje zaposleno pri raznih nujnih delih in na različnih mestih, zaradi česar trpi tudi postrežba.

Člane prosimo, da upoštevajo te težkoče in nekoliko potrpijo, če ne morejo priti takoj na vrsto. Pri eventualnih upravičenih pritožbah pa naj se obračajo na poslovodje ali organe upravnega in nadzornega odbora. Kritike na drugih mestih ne zaležejo, temveč le škodujejo ugledu članov in zadruge.